

Fromhed og fristelser

Margery Kempes bog -
en middelalderkvindes erindringer

Dorrit Einersen

Fromhed og fristelser

**Margery Kempes bog -
en middelalderkvindes erindringer**

af

Dorrit Einersen

**Mindre Skrifter udgivet af
Laboratorium for Folkesproglige
Middelalderstudier,
Odense Universitet.
Nr.15, 1995.**

Indhold

Forord	5
Indledning	7
England på Margery Kempes tid	9
Kvindens rolle	15
Margery Kempes bog	20
Litteratur	76

Forsideillustration:

Kvindebillede, Hans Brosamer, ca. 1535 Gotha. Fra Max Geisberg: *The German single-leaf Woodcut 1500-1550*. New York 1974.

Forord

Interessen for middelalderens kvinder har været voksende i de senere år. Det hænger sammen med kvindefrigørelsen i bred forstand. Kvindelige forskere har ment, at kvindens plads i historien var kraftigt undervurderet - med rette! Derfor har kvindeforskningen koncentreret sig om dels at korrigere balancen - eller rettere: den manglende balance - mellem mænd og kvinder, og give kvinderne en mere fremtrædende plads, dels at fremdrage spændende kvindelige personligheder.

Margery Kempe er netop en spændende og fascinerende personlighed, både som menneske i almindelighed og som kvinde i særdeleshed.

Dorrit Einersen beskriver, hvordan Margery Kempe har levet i begyndelsen af 1400-tallet; af hendes tanker og labile følelsesliv.

De mange citater fra hendes erindringer giver en god mulighed for at få direkte indblik i hendes sammensatte personlighed. - Vi kunne måske sige: kvindelige mentalitet.

Dorrit Einersen er lektor ved Institut for Engelsk på Københavns Universitet, og har gennem en årrække interesseret sig for Margery Kempe og senmiddelalderens litteratur og kultur i England. Vi er glade for at kunne publicere Dorrit Einersens arbejde i Middelalderlaboratoriets Serie af Mindre Skrifter.

Leif Søndergaard

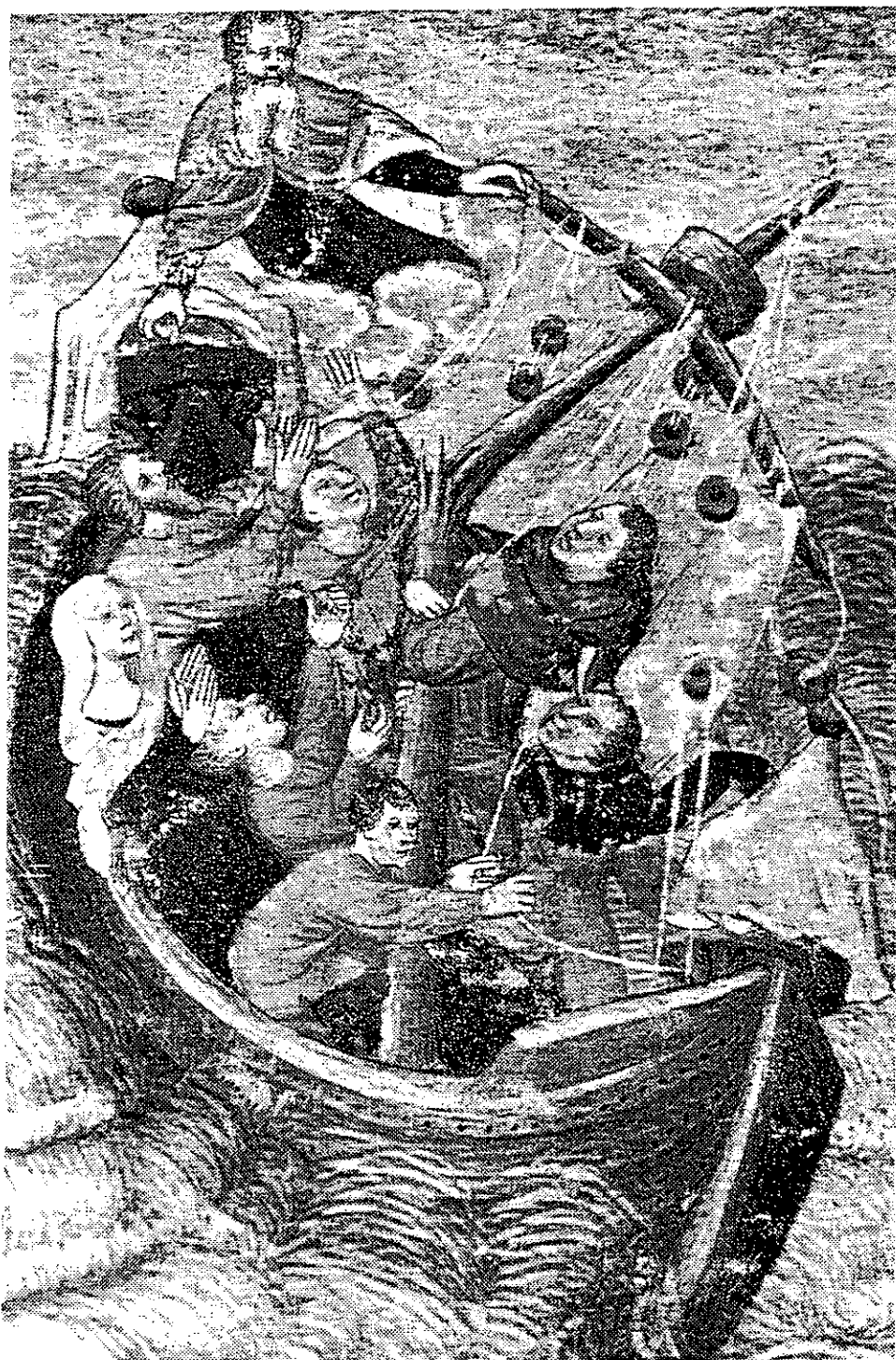
Indledning

Margery Kempes bog er blevet kaldt den første selvbiografi på engelsk. Den blev nedskrevet i 1436-1438, men manuskriptet blev først identificeret i 1934 og udgivet i 1940. Hvilken interesse kan en over 500 år gammel selvbiografisk beretning have for os i dag? Som i et spejl viser bogen os et samfund, der både er fjernt og fremmedartet og samtidig tæt på og genkendeligt - og en kvinde, der i sin sammensathed er både middelalderlig og moderne.

Margery Kempes bog kan læses på mindst fire forskellige måder:

- 1) Som en religiøs omvendelsesberetning om en kvindes vej fra materialisme til fromhed.
- 2) Som en kvindefrigørelsesberetning om en kvindes vej fra bundethed til frihed.
- 3) Som et psykologisk studie af en kvinde, der efter et nervesammenbrud forbliver ustabil og ekstrem i sine reaktioner, eller
- 4) Som et studie af en kvinde, der kæmper sig ud af en krise og opnår sjæsligevægt og balance.

Eller bogen kan ses som en krystal, der reflekterer alle disse og flere facetter på én gang. Når vi læser bogen, vil snart det ene, snart det andet, tredje og fjerde aspekt træde tydeligst frem, og vi vil lære et menneske at kende, der - ligesom mennesker i det virkelige liv - er sammensat af styrke og svaghed, stræben efter det gode og fristelser til at gøre det onde. Et menneske som os selv.

Pilgrimme i middelalderen, fra Louise Collis: *Memoirs of a Medieval Woman: The Life and Times of Margery Kempe*.

England på Margery Kempes tid

Som i andre europæiske lande hærgede pesten, den sorte død, i England i anden halvdel af det 14. århundrede, og op mod halvdelen af befolkningen døde under pesten. Den medførte mangel på arbejdskraft og noget højere lønninger for landarbejdere og fæstebønder.

Men utilfredsheden med de sociale skævheder var voksende og ulmede, indtil den slog ud i lys lue i Bondeoprøret ("the Peasants' Revolt") i 1381. Bondeoprøret var en forløber for den franske revolution og havde næsten samme mål: at fratage de gejstlige og de adelige alle deres besiddelser, gods og land, og dræbe dem sammen med ministre, sagførere og dommere, at dræbe alle fremmede samt alle der var i stand til at skrive et brev.

Den umiddelbare anledning til udbruddet af bondeopstanden var indførelsen af en kopskat (poll tax). Opstanden begyndte i Essex og Kent og bredte sig herfra til 28 grevskaber. Ledet af Wat Tyler indtog folkemængderne London, myrdede upopulære gejstlige - deriblandt ærkebispens af Canterbury - på Tower Hill og anrettede massakrer på fremmede håndværkere, som havde taget arbejde fra englænderne. Kongen, den unge Richard II, mødte folkemængderne ved Mile End og pacificerede de fleste af dem ved at love dem frihedsbreve - som dog senere blev trukket tilbage i parlamentet. Wat Tyler, lederen af opstanden, blev dræbt i mængdens nærværelse.

Bondeopstanden viser, at den sociale rangopdeling ikke længere lå så fast som i den tidlige middelalder, hvor den hierarkiske samfundsstruktur stadig var uantastet. I et hierarkisk feudalsamfund er loyaliteten mellem landarbejdere og fæstebønder på den ene side og godsejere på den anden side stærk. Hvis arbejderne har det dårligt og er fattige, er der jo altid håbet om lønnen i himlen, i det næste liv.

Men i et dynamisk samfund, hvor især handlende og købmænd kunne skaffe sig store fortjenester og stige op i samfundet, bliver det vanskeligere at bevare en fast samfundsstruktur.

Den sociale uro gav sig sjældent så voldsomme udtryk som under bondeoprøret, men kritikken af og utilfredsheden med dem, der sad på magten, var stadigt voksende. Almindelige mennesker fandt det svært at se på de store rigdomme f.eks.

gejstlige og klostre samlede sig. Utilfredsheden førte i det 16. århundrede til reformationen og ødelæggelsen af klostrene ("the dissolution of the monasteries") samt konfiskation af klostrenes mange besiddelser.

I samfundet var der krise og oprud i sidste halvdel af det 14. århundrede, men samtidig blomstrede litteraturen i England. Det er en veritabel kulturel renæssance, vi ser, som tåler sammenligning med den senere renæssance under Elizabeth I. I sidste halvdel af 14. århundrede skrev Langland sit samfundskritiske, visionære, religiøse digt "Piers Plowman", en anonym forfatter skrev "Sir Gawain and the Green Knight", en eventyrlig, magisk og høvisk romance om Kong Arthur og en af hans yndlingsriddere, Sir Gawain, og Geoffrey Chaucer skrev bl.a. sine Canterbury Fortællinger ("The Canterbury Tales").

Rammen i Canterbury Fortællingerne er en pilgrimsrejse fra London til Canterbury, til den hellige Thomas à Becketts grav. De 29 pilgrimme, som er med, repræsenterer et bredt udsnit af befolkningen fra en fattig plovmand og en sognepræst til en rig storbonde og en ridder. Også købmandsstanden og handelsstanden er med, bl.a. repræsenteret ved klædehandleren "Konen fra Bath", der med sine skiftende fem ægtemænd ikke er nogen from pilgrim. For hende er motivationen for denne og andre pilgrimsrejser (til Jerusalem, Rom, Bologna, Santiago de Compostella og Køln) at more sig i selskab med andre og forhåbentlig finde ægtemand nummer seks.

Gejstligheden er bredt repræsenteret - lige fra den gode hyrde, sognepræsten, der går rundt i al slags vejr til sine sognebørn, til munken, som blæser på sit munkeløfte og klæder sig i det fineste pelsværk og elsker svanesteg og god vin, og til tiggermunken, der går mest op i at give unge piger og gifte koner små gaver til gengæld for kødelige modydelser. Priorinden beskrives som en høvisk, aristokratisk kvinde, der giver sine hunde franskbrød, og hun er som munken og tiggermunken tydeligt fejlplaceret som priorinde i et kloster. I stævningsmanden og afladskræmmeren ser vi rent egoistiske, pengegriske personer, der uden skrupler udnytter godtroende mennesker. Alt det kirkelige hykleri og misbrugene af de gejstliges indflydelsesrige positioner bliver udstillet med mild ironi i Chaucers prolog til Canterbury Fortællingerne, som det også bliver det hos Langland i "Piers Plowman". Men vi ser

også i den gode præst og hans bror, den fattige plovmand, at de kristne idealer om uegennytte og næstekærlighed ikke var helt uddøde.

De fortællinger, pilgrimmene underholder hinanden med på vejen til Canterbury, spænder fra grovkornede umoralske fabliauer (som møllerens og fogedens) til moralske, opbyggelige fortællinger (som "The Tale of Melibee") og til en regulær prædiken, som præsten fremsiger som afslutning på Canterbury Fortællingerne. Det er en prædiken om de syv dødssynder, om nødvendigheden af at angre sine synder og om vejene til bod og soning. Vejen til Canterbury bliver herved symbolsk vejen til frelse, til det himmelske Jerusalem.

Chaucers Canterbury Fortællinger er naturligvis fiktion, men de giver et levende, broget og fascinerende billede af England i sidste halvdel af det 14. århundrede. Af et samfund i forandring og bevægelse.

For middelalderens mennesker spiller kirken en helt central rolle. Kirken er ikke bare bibelen, som almindelige mennesker ikke måtte læse, men hele den religiøse forestillingsverden, som afspejles i kunsten, f.eks. i kalkmalerier, glasmosaikker og malerier, og som den kommer til udtryk i mysteriespillene, der hvert år opførtes i engelske byer som York.

Vi kan have svært ved at forestille os den virkning, disse spil har haft på almindelige menneskers forestillinger om engle og djævle, frelse og fortabelse, himmel og helvede. Men der er ingen tvivl om, at det må have virket stærkt at overvære højdepunkterne i bibelhistorien på én lang dag, fra tidlig morgen til solnedgang. Først skabelsen af Adam og Eva, så uddrivelsen af paradiset, derefter syndfloden og Noahs ark, og historien om Abraham og Isak, der blev set som prototyper på Gud og Kristus, idet Isak var nær ved at blive ofret af Abraham som Gud ofrede sin eneste søn for at frelse verden. Fra Det nye Testamente Jesu fødsel, flugten til Ægypten, korsfæstelsen, nedtagelsen af korset, opstandelsen og ofte Marias himmelkroning og til slut dommedag, hvor de frelste kommer op i himlen og de fordømte sjæle føres af djævle lige ind i helvedesgabet.

Sammen med omvendelses- og dommedagsprædikener må disse spil have indgydet mennesker en overvældende syndsbevidsthed og frygt for helvedes pinsler.

Vejen til frelse er trang, og vejen til fortabelse er bred og brolagt med gode forsætter. Og verdens fristelser er talrige.

Vejen til fuldkommenhed er en fuldstændig forsagelse af denne verden, en venden sig indad og opad i dyb meditation for at nå endemålet, en forening med det guddommelige. I det 14. århundrede skrev en anonym munk et kontemplativt værk "The Cloud of Unknowing", hvori det er en gennemgående tanke, at Gud er det ukendte, som vi kun kan skimte gennem et tykt mørke af u-viden. Gennem meditation i sin munkecelle fjernt fra verdens tummel kan mystikeren nærme sig det ukendte og til sidst forenes med Gud.

Walter Hilton, en anden mystiker i det 14. århundrede, beskrev i "The Scales of Perfection" den gradvise opstigning mod fuldkommenhed. Hilton er mindre kompromisløs end forfatteren til "The Cloud of Unknowing" og har større forståelse for svage menneskers vanskeligheder ved helt at vende verden ryggen.

En følelsesfuld mysticisme finder vi hos Richard Rolle, som i det 14. århundrede var den mest populære af mystikerne. Han lagde vægt på det nære, fortrolige forhold til den menneskelige Kristus og så Kristus som ven og elsker.

Julian of Norwich, som til trods for sit navn er kvinde (hun kaldes Julian fordi hun var tilknyttet Kirken St. Julian) var rekluse, eneboer, siden hun i en alder af 30 år modtog 16 åbenbaringer. Hun tilbragte de næste 20 år med i enrum at bearbejde og fortolke de 16 åbenbaringer og fik derefter nedskrevet sine "Revelations of Divine Love", hvori grundsynspunktet er, at Gud og Kristus elsker os mennesker med moderlig omsorg og vil det bedste for os.

Disse fire eksempler fra det 14. århundrede viser mennesker, som har afsondret sig fra verden for at meditere i enrum.

Men der var også andre veje til Gud, f.eks. at sone sit syndige liv ved at drage ud på pilgrimsrejser til de hellige steder, hvor Kristus havde færdedes på jorden, eller til helgengrave eller til kirker, der opbevarede helgenrelikvier.

Det var det aktive liv frem for det meditative, og det appellerede mere til Birgitta af Vadstena og Margery Kempe. Både Birgitta og Margery Kempe modtog visioner eller åbenbaringer, men deres visioner er ikke så ophøjede og verdensfjerne som hos de andre mystikere. De har ofte et praktisk, jordnært indhold og kædes ofte sammen med de ydre begivenheder i de to kvinders liv, f.eks. deres pilgrimsrejser. Både Birgitta og Margery Kempe besøgte de steder, hvor Kristus havde færdedes, frem for alt Jerusalem og Rom, og de

drog begge til den hellige Jakobs grav i Santiago de Compostella og senere til Danzig og Aachen, hvor der opbevaredes hellige relikvier.

At færdes i verden som pilgrim var farefuldt; der var røvere overalt og potentielle voldtægtsforbrydere, så det var ikke nogen let udvej at vælge det aktive frem for det meditative liv. Men mange i middelalderen mente, at det meditative liv stod højere end det aktive. Nogle fremhævede dog Kristus selv som et eksempel på det blandede liv, i verden og afsondret fra den, og de anså følgelig det blandede liv for at være det mest efterstræbelsesværdige.

Margery Kempes tid var ikke nogen rolig epoke i England. Der var store stridigheder inden for kirken, og reformbevægelsen, som var sat i gang af John Wyclif, som foregreb reformationen, havde allerede krævet sine første ofre. Således var William Sawtre, der var sognepræst i Lynn, blevet brændt som kætter på bålet i året 1401, og Sir John Oldcastle blev hængt og brændt som kætter i 1417.

John Wyclif og hans tilhængere kaldtes populært "Lollards" (et hollandsk ord der betyder "mumlere"), og "Lollard" blev hurtigt et regulært skældsord. En grundtanke hos Wyclif var, at præsterne og munkene skulle fratages deres monopol på at læse og tolke den hellige skrift, og almindelige mennesker skulle have mulighed for at læse Bibelen, som Wyclif oversatte til engelsk, og selv finde meningen med den og udlægge den. Andre lollardiske ideer var kritik af nadversakramentet, fredagsfaste, relikvier, pilgrimsrejser, særlige præstelige bønner for de døde og troen på at det var nødvendigt at skrifte for en præst for at blive frelst. Disse veletablerede skikke ansås af Wyclif og hans tilhængere for kun at have til formål at skaffe præsterne ekstra indtægter.

Lollarderne gav også i visse tilfælde kvinder tilladelse til at prædike, selv om de naturligvis ikke havde studeret teologi - en kættersk tanke for de rettroende.

I modsætning til Margery Kempe, der - trods mange anklager for lollardiske, kætterske synspunkter - undgik at blive brændt på bålet, idet det gang på gang lykkedes hende at bevise sin rettroenhed, blev Margery Baxter anklaget i 1429 efter at have afsværgt doktrinen om nadversakramentet, nægtet at vise respekt for relikvier og udtrykt skepsis angående helgenerne, især Thomas Becket. Margery Baxter viste sin foragt for pilgrimsmålet Walsingham ved at omdøbe det til

"Falsingham". Hun var modstander af fredagsfaste og erklærede, at det var mere økonomisk at spise rester af kød om fredagen frem for at gå på torvet og købe fisk. Hun blev brændt på bålet i 1429.

Middelalderligt kvindehovede inspireret af Margery Kempe. Terracotta af Elizabeth Hogeland, 1980. Foto af Meg Atkinson.
Fra Clarissa W. Atkinson: *Mystic and Pilgrim. The Book and the World of Margery Kempe.*

Kvindens rolle

Både for gifte kvinder og for nonner var det fundamentale krav, at de skulle være lydige og underdanige over for manden eller den nonneorden, de blev medlemmer af. Kravet om kyskhed, som indgår i nonneløftet, er absolut for nonner og relativt for gifte kvinder. For dem indebærer kyskhedskravet, at de skal holde sig til deres ægtemand.

En ofte gentaget opbyggelig historie om kvindens underordnede rolle er historien om den tålmodige Griselda. Den blev i middelalderen bl.a. fortalt af Boccaccio, Petrarca og Chaucer.

Kort fortalt er historien den, at en rig og mægtig markis af sit folk opfordres til at indgå ægteskab, da folket ønsker en arving til hans magtposition. Han vælger sin fattigste fæstebondes datter til hustru og afkræver hende det løfte, at hun skal føje ham i alt og helt underkaste sig hans vilje. Det går hun ind på, og efter et års forløb føder hun en datter, som hendes ægtemand lader en grim tjener fjerne fra hende, tilsyneladende for at lade barnet dræbe. Griselda forsøger ikke at forhindre det, men siger, at både hun og datteren er mandens, og han kan gøre med dem hvad han vil.

Fire år senere føder Griselda en søn, og da sønnen er to år gammel, gentager historien sig, og Griseldas reaktion er den samme.

Årene går, og den sidste prøve i tålmodighed og underkastelse, Griselda udsættes for, er at ægtemanden fortæller hende, at han vil forstøde hende og sende hende tilbage til hendes far, da han ønsker at gifte sig med en ung pige. Griselda skal varte op ved hans bryllup. Også det går hun med til.

Til sidst afsløres det, at den unge pige er hendes egen datter, der sammen med sønnen har været anbragt hos en familie i Bologna. Griseldas tålmodighed belønnes, for efter prøvelser lever hun og manden lykkeligt til deres dages ende.

Historien kan læses bogstaveligt som en illustration af kvindens rolle som underordnet manden, eller den kan - som Petrarca gør det - læses som en allegori om de prøvelser, Gud sender os mennesker i livet, som vi må bære uden at miste troen på Gud.

Chaucer giver i sin version - Klerkens fortælling - historien endnu en drejning, idet han først lader klerken konkludere, at

den skal forstås allegorisk, og dernæst lader ham sige, at Griselda er død - og nu om dage findes der ingen Griseldaer, kun koner fra Bath, som vil have magt over deres ægtemænd og udnytte dem på enhver måde.

Uanset at antallet af Griseldaer i middelalderen måske var begrænset, er der ingen tvivl om, at mændene holdt meget af den historie. Adskillige opdragelsesbøger for kvinder indskærpede den underordnede kvindes rolle. Således skrev le Chevalier de la Tour Landry en instruktionsbog for sine tre døtre, som ved illustrerende eksempler viste dem faren ved at være opsætsig. Han fortæller bl.a. en anekdote om en kone, der sagde sin mand imod i andres påsyn. Manden kunne ikke få hende bragt til orden og slog hende derfor og brækkede hendes næse, så hun var vansiret resten af livet. Og le Chevalier konkluderer, at det var løn som forskyldt for hendes opsætsighed, så døtrene bør lære af den historie at lade manden have magten og lade ham få det sidste ord.

En anden opdragelsesbog for kvinder er le Menagier de Paris's bog med gode råd til hans unge kone. Bogen er fuld af praktiske anvisninger, f.eks. opregnes seks metoder til at undgå lopper i soveværelset, og der gives talrige opskrifter på varme og kolde retter, supper, stuvninger, sovse - og i et særligt afsnit nævnes egnet diætmad, hvis manden skulle blive syg.

Grundsynspunktet i le Menagier de Paris's bog er, at det er konens opgave at gøre livet så let og behageligt som muligt for ægtemanden. Han må udstå trængsler og genvordigheder ude i den store verden, og når han kommer hjem, har han brug for omsorg og pleje.

Selv hos Christine de Pisan, som er blevet kaldt den første feminist, indprentes kvindens underordning under manden i ægteskabet i hendes konklusion til "Le Livre des Trois Vertus". Heri siger hun, at hvis en kvinde har en brutal ægtemand, må hun vise tålmod og bede til Gud om, at han med tiden må ændre sig. Hvis det ikke sker, må hun se frem til en belønning i himlen for sin udholdenhed. Det er - siger Christine de Pisan - ikke godt for en kvinde at have magt over en mand.

Hendes eksempel viser både den traditionelle kvindes rolle, idet hun i ti år var sin mand, som hun elskede højt, en loyal kone, og de muligheder, en enlig kvinde havde. Da Christine blev enke med tre små børn og en mor at forsørge, lykkedes det hende at skabe sig et selvstændigt liv som forfatter, og hun var

blandt de meget få - mænd såvel som kvinder - der i det 14.-15. århundrede levede af sin pen. I sine bøger fremhævede Christine de Pisan gang på gang kvinders ligeværdighed med mænd og søgte med talrige historiske, mytiske og nutidige eksempler i "La Cité des Dames" at påvise, at kvinder kan have lige så stor styrke og lige så meget forstand som mænd, hvis de vil lære at tro på sig selv og søge at uddanne sig.

Christine selv er ekseptionel, for hendes far, der var en kendt astrolog og læge, opmuntrede og støttede hende i hendes tilbøjelighed for intellektuelle sysler, mens hendes mor søgte at tvinge hende til kun at beskæftige sig med huslige gøremål. Faderen vandt, og Christine blev meget lærd. Hun beherskede fransk, italiensk og latin og indgik i debat med bl.a. Jean de Meun, der i dele af "Le Romande de la Rose" havde fremsat kvindefjendske synspunkter. Men som nævnt var Christine ikke nogen samfundsomstyrtende forfatter; hun accepterede den traditionelle rollefordeling inden for ægteskabet, med ægtemanden som herre og mester og konen som underordnet ham. Men inden for de fastlagte rammer anbefalede hun kvinder at få det bedste ud af de muligheder, de trods alt havde for at udvikle og uddanne sig og tro på sig selv.

I den folkelige litteratur finder vi imidlertid eksempler på brud på det etablerede kønsrollemønster. I mysteriespillet om Noahs ark bliver Noahs kone fremstillet som opsætsig og genstridig, hvad hun slet ikke er i bibelen. Hun giver sin mand en lussing, da han vil tvinge hende med ind i arken. Hun siger, at hun hellere vil blive på land sammen med sine gode veninder og drikke øl med dem, og ellers vil hun have dem med sig ind i arken. Først da vandet begynder at stige får hendes mand og sønner hende til at forstå situationens alvor, og hun går med ind i arken - og ændrer sig derefter til kvindeidealet, den føjelige og lydige kvinde. Hermed bliver hun frelst, idet arken symboliserer kirken.

Men i sin genstridighed er Noahs kone et eksempel på verden-vendt-på-hovedet, som vi også undertiden ser afbildet i kunsten. Hvor det almindeligt accepterede var, at manden havde ret til at slå og tugte sin kone, men dog ikke til at lemlæste hende, ser vi på en middelalderlig misericord (skjult kirkesæde) en fremstilling af en kvinde, der banker sin mand.

I fabliauerne, de grovkornede, umoralske folkelige fortællinger, der florerede i Nordfrankrig i det 13. århundrede og i England er repræsenteret hos Chaucer, er kvinderne

aktive, ulydige og narrer deres gamle ægtemænd. De følger deres egne drifter og lyster og tager sig fyrige elskere, ofte munke, teologistuderende eller unge riddere.

Det er således et broget billede af kvinder, vi finder i middelalderen. På den ene side fastholder kirken og opdragelsesbøgerne kvinden i rollen som lydig, underdanig og kysk. På den anden side finder vi i de folkelige genrer modtypen, den selvstændige, selvrådige og lystne kvinde.

De modstridende holdninger til og fremstillinger af kvinder i middelalderlitteraturen går til dels igen i samfundet. Således finder vi nogle kvinder, der blev dyrket eller accepteret som ligeværdige med mænd: den høviske, aristokratiske kvinde, som blev udsat for en dyrkelse på linje med jomfru Maria, og nonnen, som havde valgt det afsondrede liv i kontemplation.

Men gifte kvinder, som ikke tilhørte aristokratiet, havde normalt stærkt begrænsede udfoldelsesmuligheder. Almindeligvis overtog manden rådigheden over konens medgift, men i visse tilfælde bevarede hun en vis selvstændig råderet over en del af sine penge. Hun kunne være mandens medhjælp i hans erhverv og kunne i visse tilfælde have et meget stort ansvarsområde. Et eksempel på det er Pastonkvinderne, især Margaret Paston, som i det 15. århundrede bestyrede Paston-godset, inddrev skatter og afgifter og forsvarede godset med våbenmagt, mens ægtemanden var i London for at føre et utal af retssager mod mænd, der bestred hans ret til godsets jorder. Men ligesom Christine de Pisan er Margaret Paston et sjældent eksempel på en kvinde med et stort virkefelt.

Det traditionelle kvindeliv i middelalderen bestod af en barndom, hvor de huslige dyder blev indprentet, og - for kvinder i de højere samfundslag - en elementær færdighed i at læse og skrive blev opøvet. Derefter, ofte i en alder af 12-14 år, blev pigen gift. De fleste ægteskaber var arrangerede og præget mere af fornuft end af tilbøjelighed. Husførelse og børnefødsler tog på kræfterne, og gennemsnitslevealderen for kvinder - såvel som mænd - var omkring 30 år.

Der er dog ingen tvivl om, at kvinders muligheder blev endnu mere indskrænkede med reformationen og Luther, som gang på gang understregede, at kvindens plads var i hjemmet. Børn, kirken og køkkenet udgjorde kvinders råderum.

Helt så fast var mønsteret ikke i middelalderen. Nogle kvinder brød med det etablerede mønster. En af dem er Margery Kempe.

Kvinde fra middelalderen, fra Erika Vitz: *Women in Medieval Town*, Barrie & Jenkins, London 1990.

Margery Kempes bog

Margery Kempes bog er en enestående beretning fra middelalderen om en kvindes liv. Bogen er opbyggelig og har eksemplarisk værdi, og det er grunden til, at den er blevet nedskrevet, først af én skriver (som muligvis er Margery Kempes egen søn, der blev gift og fik et barn i Tyskland og derefter vendte tilbage til England for at besøge sin mor), senere af en anden skriver, en gejstlig, som havde store problemer med at tyde det, som den første skriver havde nedskrevet.

Margery Kempe kunne hverken læse eller skrive selv, så hun dikterede beretningen om sit liv, om sin omvendelse fra et jordisk og syndigt liv til et "fuldkomment" liv, et liv i forsagelse af denne verdens goder og i modgang og trængsler, et liv i efterfølgelse af Kristus.

Margery Kempes bog kan både læses som en opbyggelig beretning om at vende verden ryggen og som en beretning om en viljestærk kvindes vej til et selvstændigt og oplevelsesrigt liv. Vejen til Kristus og Gud er samtidig vejen bort fra en bundet kvindes liv med mand og børn. Først langt henne i Margery Kempes bog nævner hun - nærmest en passant - at hun har født fjorten børn. I hendes bog omtales kun én af dem, en søn som det lykkes hende at få omvendt fra et udsvævende og materialistisk liv til et fromt og gudfrygtigt liv - altså et liv der ligesom hendes eget har eksemplarisk værdi. De andre børn omtales slet ikke i bogen, og Margery Kempes mand fremstår som ret svag, eftergivende og uambitiøs. Pasning af mand og børn, som var kvinders bestemmelse, medmindre de valgte at blive Kristi brud og aflægge nonneløfte, har tydeligvis ikke i længden kunnet fylde Margery Kempes liv og give det mening.

Margery Kempes far, John Brunham, var en indflydelsesrig mand i hendes hjemby, King's Lynn i Norfolk, borgmester, parlamentsmedlem og oldermænd. Fra ham har Margery sandsynligvis arvet ambitioner, viljestyrke og karakterfasthed. Hendes bror fik en uddannelse, men hun blev kun opdraget til huslige gøremål. Man kan dog undre sig over, at hun ikke fik lært at læse og skrive, i betragtning af hendes fars position i byen, men endnu på dette tidspunkt - sidste halvdel af det 14. århundrede - var det en udbredt opfattelse, at det var sikrest at

holde pigerne fra at læse, medmindre de skulle være nonner og derved kun fik adgang til opbyggelig litteratur. Almindelige kvinder kunne ledes i fordærv af usædelige bøger, kærlighedsbreve o.lign.

Margery Kempes bog er nedskrevet på middelalderengelsk i årene 1436-1438, da Margery Kempe var over tres år gammel. Hun præciserer i sit korte forord, at beretningen ikke er kronologisk, idet tildragelserne i den fortælles i den rækkefølge hvori hun kom i tanker om dem på nedskrivningstidspunktet. Der er således nogle spring i kronologien, som den anden skriver ikke har revideret. Kun det længere forord, som understreger beretningens eksemplariske værdi, ser ud til at være forfattet af skriveren. Det er en revision og uddybning af det oprindelige forord, som Margery Kempe selv har formuleret, og det længere forord indeholder passager, der er holdt i en høj, retorisk stil, som hun ikke behersker. Såvel det udvidede som det oprindelige forord kalder beretningen "kortfattet". Det tyder på, at den egentlig skulle være faldet ind under genren "helgenlegende" eller "hellige kvinders liv" eller "øvelser i meditation". Som det sidste fremstår den da også i det uddrag af bogen, som blev trykt i 1501 (af Wynkyn de Worde). Uddraget har titlen "En kortfattet øvelse i meditation inspireret af Vorherre Jesus Kristus og taget ud af Margery Kempe fra Lynns bog ("A Shorte treatyse of contemplacyon taught by our lorde Ihesu cryste, or taken out of the boke of Margerie kempe of Lynn"). Dette syv siders uddrag af Margery Kempes bog indgår i et udvalg af kontemplative mystikers beretninger om deres visioner og samtaler med Kristus og Gud. Her fremstår Margery Kempe som helt konventionel og uden personlige træk.

Manuskriptet i sin helhed blev i middelalderen opbevaret i et kloster i Yorkshire, Mount Grace Priory, hvor det blev annoteret af munke, som var velbevandrede i kontemplative beretninger. De rent fortællende afsnit, som giver indblik i dagliglivet og rejselivet som pilgrim, og som indeholder talrige levende dialoger, blev først kendt, da manuskriptet i sin helhed blev fundet i 1934 i en obersts, Butler Bowdons, bogsamling, hvor det i århundreder havde samlet støv. Manuskriptet er en tidlig, pålidelig afskrift af originalen, som er gået tabt. Margery Kempes bog blev udgivet af Sanford B. Meech og Hope Emily Allen i 1940 på middelalderengelsk og er i 1985

udkommet i en rammende moderne engelsk oversættelse (ved B. A. Windeatt) i Penguin Classics.

Margery Kempes bog indeholder som nævnt to forord, et længere, forklarende forord, som med brug af antiteser og metaforer understreger det opbyggelige formål med beretningen, og et kortfattet, oprindeligt forord, som er formuleret af Margery Kempe selv og nedskrevet af den første skriver.

I det lange forord forekommer følgende passage: "Og hun blev bestandig draget mod det jordiske i fristelsens tid - som et siv der bøjer sig for ethvert vindpust og aldrig står stille medmindre det er vindstille - indtil det tidspunkt da vor nådige Herre Jesus Kristus, som havde medlidenhed og medynk med sin skabning, vendte sundhed til sygdom, medgang til modgang, agtelse til skændsel og kærlighed til had.

Således, med alle disse omskiftelser, blev denne skabning, som i mange år var kommet på afveje og altid havde været ustabil, draget og bevæget til at slå ind på vejen til fuldkommenhed - den vej som Kristus vor Frelser i egen person fulgte som eksempel til efterfølgelse. Han betrådte stadigt den vej, og han fulgte den på fuldendt vis i sit liv."

Vendingen "denne skabning" bruges generelt om Margery Kempe i hendes bog. Det kan enten skyldes at den ikke er nedskrevet af hende selv, eller at Gudsperspektivet skal fremhæves. Hun er ikke noget i kraft af sig selv, hun er Guds skabning og således underordnet ham.

Den ydmyghed der kan lægges i udtrykket "denne skabning" stemmer imidlertid ikke med det indtryk, der bliver tilbage når man har læst hele beretningen. Den er mindst lige så meget præget af selvhævdelse som af ydmyghed.

Det oprindelige forord lyder som følger:

Forord

En kortfattet beretning om en skabning, som levede i stor pomp og pragt i denne verden, men senere blev draget til Vorherre af stor fattigdom, sygdom, skændsel og megen forfølgelse i mange forskellige lande og mange forskellige steder; nogle af disse trængsler skal blive åbenbaret herefter, ikke i den rækkefølge i hvilken de fandt sted, men således som denne skabning kunne huske dem da de blev nedskrevet.

For der gik tyve år og mere til fra det tidspunkt, hvor denne skabning havde fortaget denne verden og knyttede sig tæt til Vorherre, førend denne bog blev nedskrevet, uanset at denne skabning fik mange opfordringer til at få sine trængsler og fornemmelser nedskrevet, og at en karmelitermunk frivilligt tilbød at skrive for hende, hvis hun ønskede det. Og hun blev pålagt i sit sind, at hun ikke skulle få den nedskrevet på det tidspunkt. Og mange år senere fik hun påbud i sit sind om at få den skrevet.

Og så blev den nedskrevet først af en mand som hverken kunne skrive engelsk eller tysk korrekt, så at den kun kunne tydes ved særlig nåde, for der var så megen bagtalelse af og sladder om denne skabning, at kun få ville tro på hende.

Og så til sidst blev en præst bevæget til at nedskrive denne beretning, men han kunne ikke læse den i hele fire år. Og senere, på denne skabnings anmodning og tilskyndet af sin egen samvittighed prøvede han igen at læse den, og det var meget lettere end før. Og han begyndte da at nedskrive den i det Herrens år 1436, dagen efter Maria Magdalenes dag (dvs. 23. juli) efter denne skabnings beretning.

I modsætning til de fleste beretninger om hellige kvinders liv indeholder Margery Kempes bog ingen beskrivelse af hendes barndom og opvækst, og der nævnes ingen eksempler på mirakler eller tegn på, at hun skulle være særligt udvalgt.

Bogen begynder med en skildring af den fødselspsykose og religiøse krise, hun kommer ud i efter at have født sit første barn. Den synd, der tynger hendes samvittighed og som hun aldrig har bekendt, nævnes flere gange i hendes bog, men vi får ikke at vide, hvori den består. Det kan tænkes, at hun har stået i forhold til sin mand, inden de blev gift, eller at hun har haft forbindelse med William Sawtre, som var præst i Lynn og blev brændt som kætter, men det er kun gisninger.

Det første kapitel indeholder en kamp mellem onde og gode magter, djævlene og Kristus, om Margery Kempes sjæl. Både djævlene og Kristus er meget livagtigt beskrevet som i middelalderlige kalkmalerier og mysteriespil.

Kristus er i Margery Kempes bog en håndgribelig mand, som her sætter sig på hendes sengekant og taler indtrængende og værdigt til hende som en fortrolig ven.

Det religiøse perspektiv er i centrum i 1. kapitel, men verdslige detaljer som fadebur, mad og drikke nævnes også.

I kapitel 2 er det verdslige og materialistiske i centrum. Margery Kempe beskriver her sig selv som hovmodig og forfængelig. Hun er stolt af sin herkomst og ser tydeligvis ned på sin ægtemand, som blot er en respektabel borger uden ambitioner eller fremdrift. De to forretningsforetagender, hun går i gang med, tyder på, at hun har haft rådighed over sine egne penge. Det var ikke ualmindeligt, at gifte kvinder havde arbejde i middelalderen, men som regel var de medhjælpende i mandens erhverv, og det var højst usædvanligt, at de som Margery Kempe mod mandens ønske og uden hans samtykke gik i gang med selvstændigt at drive forretning.

I 2. kapitel kommer det religiøse perspektiv først ind til sidst, da hun og andre tolker hendes mislykkede forsøg på at tjene penge som tegn på, at Gud og Kristus kalder hende bort fra denne elendige verdens hovmod og forfængelighed.

Kapitel 1

Da denne skabning var tyve år gammel, eller lidt over tyve, blev hun gift med en agtværdig borger [i Lynn] og var med barn inden længe, som naturen ville det. Og mens hun var gravid, var hun plaget af svære anfald af sygdom, indtil barnet blev født. Og så, både på grund af veerne under fødslen og den sygdomsperiode, der var gået forud, fortvivlede hun og troede, at hun ikke ville overleve. Så sendte hun bud efter sin skriftefader, for der var noget, som tyngede hendes samvittighed, som hun aldrig havde fortalt til nogen i hele sit liv. For hun blev bestandig hindret deri af sin fjende - djævelen - som altid sagde til hende, mens hun var ved godt helbred, at hun ikke behøvede at gå til skrifte men kunne gøre bod i enrum, og alt ville blive tilgivet hende, for Gud er fuld af barmhjertighed. Og derfor gjorde denne skabning ofte bod ved at faste på vand og brød og udførte andre andagtsøvelser med fromme bønner, men hun skriftede ikke denne ene synd.

Og når hun på noget tidspunkt var syg eller modløs, sagde djævelen i hendes sind, at hun skulle fortabes, fordi hun ikke havde skriftet den synd. Derfor, efter at hendes barn var født, og da hun ikke troede hun ville overleve, sendte hun bud efter sin skriftefader, som før nævnt, da hun ønskede fuldt og fast at skrifte hele sit livs synder, så indgående som hun kunne. Og da hun skulle til at fortælle om den synd, som hun så længe havde holdt skjult, var hendes skriftefader lidt for utålmodig og begyndte at irettesætte hende skarpt, førend hun fuldt ud havde fået fortalt, hvad hun mente, og så ville hun ikke sige mere, selv om han trængte ind på hende. Og snart efter, på grund af den frygt hun havde for fortabelse på den ene side og hans skarpe irettesættelse af hende på den anden, gik denne skabning fra forstanden og var frygtelig plaget af onde ånder i et halvt år, otte uger og nogle dage.

Og i det tidsrum så hun, syntes hun, djævole som åbnede munden og udspyede brændende flammer af ild, som om de ville opsluge hende, undertiden tog de på hende, undertiden truede de ad hende, undertiden hev og sled de i hende både om natten og om dagen i al den tid. Og djævolene råbte tillige ad hende med voldsomme trusler og påbød hende at opgive sin kristne tro og fornægte Gud, Guds moder og alle helgenerne i himlen, sine egne gode gerninger og alle gode dyder, sin fader,

sin moder og alle sine venner. Og dét gjorde hun. Hun talte nedsættende om sin ægtemand, sine venner og sig selv. Hun udtalte mange skarpe og ondskabsfulde ord; hun kendte hverken til retsindighed eller godhed; hun ønskede kun at gøre ondt; ganske som de onde ånder fristede hende til at sige og handle, således sagde og handlede hun. Hun ville have begået selvmord mange gange, som de tilskyndede hende til, og ville have været fortabt sammen med dem i helvede, og som tegn herpå bed hun sig selv i hånden så voldsomt, at mærket heraf kunne ses i resten af hendes levetid. Og hun rev også ubehersket huden nær ved sit hjerte til blods med neglene, for hun havde ikke noget andet redskab, og hun ville have gjort endnu værre ting, hvis det ikke var fordi hun blev bundet og forhindret i det med magt både dag og nat, så at hun ikke kunne gøre hvad hun ville.

Og da hun længe havde været hjemsøgt af disse og mange andre fristelser, så folk troede, hun aldrig ville være sluppet fra dem med livet i behold, så en dag, da hun lå alene og hendes vogtere ikke var der, viste vor nådige Herre Jesus Kristus - som vi altid kan sætte vores lid til, æret være hans navn, og som aldrig svigter sine i nød - sig for sin skabning, som havde svigtet ham, i mands skikkelse, den mest tiltrækkende, smukkeste og mest elskværdige mand som man kunne se med sine øjne, iklædt en kappe af purpurfarvet silke, og han satte sig på hendes sengekant og så på hende med så velsignet et udtryk, at hun blev styrket i alle sine livsånder, og han sagde til hende disse ord: "Datter, hvorfor har du forladt mig, når jeg aldrig har forladt dig?"

Og så snart han havde sagt disse ord, så hun i sandhed himlen åbne sig så lysende som et lyn, og han steg op i luften, ikke hastigt og hurtigt, men langsomt og ubesværet, sådan at hun tydeligt kunne se ham i himlen, indtil den lukkede sig igen.

Og snart efter blev denne skabning lige så rolig og klar i sin forstand som hun nogen sinde før havde været, og hun bad sin ægtemand, så snart han kom ind til hende, om nøglerne til fadeburet, for at hun kunne få mad og drikke som tidligere. Hendes tjenestepiger og vogtere rådede ham til ikke at udlevere nogle nøgler til hende, for de sagde, at hun blot ville give det forråd, der var, væk, fordi hun ikke vidste, hvad hun selv sagde, efter deres mening.

Ikke desto mindre gav hendes ægtemand, som altid viste ømhed og medlidenhed med hende, dem besked på at give

hende nøglerne. Og hun indtog så meget mad og drikke som hendes legemlige styrke tillod, og hun genkendte herefter sine venner og sin husstand og alle andre, som kom til hende for at se, hvorledes Vorherre Jesus Kristus havde virket sin nåde i hende - velsignet være han som altid er nær i trængslens tid. Når mennesker tror, at han er langt borte fra dem, er han ganske nær i sin nåde. Derefter udførte denne skabning alle sine pligter fornuftigt og påpasseligt, men hun kendte endnu ikke fuldt ud Vorherres magt til at drage os mennesker til ham.

To kvinder. 1531. Fra Max Geisberg: *The German Single-Leaf Woodcut 1500-1550*. New York 1974

Kapitel 2

Og da denne skabning således ved Guds nåde havde genvundet sin forstand, tænkte hun, at hun var bundet til Gud, og at hun ville tjene ham. Ikke desto mindre ville hun ikke holde op med sin hovmodige opførsel eller sin iøjnefaldende måde at klæde sig, som hun tidligere havde været vant til, hverken efter sin ægtemands eller efter nogen andens råd. Og dog vidste hun meget vel, at folk kom med mange nedsættende bemærkninger om hende, fordi hun gik med høj hovedbeklædning med guldtråd og hendes hætter havde moderigtige snipper. Hendes kapper var udstyret med slidser efter nyeste mode og havde forskellige farver mellem slidserne, for at hun kunne tiltrække sig større opmærksomhed og blive des mere beundret.

Og når hendes ægtemand forsøgte at tale til hende for at få hende til at opgive sin hovmodige optræden, så svarede hun ham skarpt og kort og sagde, at hun var af fin familie - han skulle aldrig have været gift med hende - for hendes fader var tidligere borgmester i byen N. (dvs. Lynn) og senere blev han oldermann i det fornemme købmandslav ("High Guild of the Trinity"). Og derfor ville hun hævede familiens ære, lige meget hvad folk sagde.

Hun var meget misundelig på de andre kvinder i byen, hvis de var lige så velklædte som hun var. Hendes eneste ønske var at blive set op til. Hun ville ikke lære af en enkelt tugtelse, og hun var aldrig tilfreds med det jordiske gods, Gud havde givet hende - som hendes mand var - men begærede bestandig mere og mere.

Og så, af ren pengebegærlighed og af hovmod, gik hun i gang med ølbrygning og blev en af de største ølbryggere i byen N. i tre eller fire år, indtil hun mistede en masse penge, for hun havde aldrig fået nogen praktisk erfaring med det erhverv. Hvor gode hendes ansatte end var, og hvor kyndige i ølbrygning de end var, ville det aldrig lykkes for dem. For når øllet havde så flot skum på, som man kunne ønske sig, faldt skummet pludselig, og alt øllet gik tabt ved den ene brygning efter den anden, så at hendes ansatte skammede sig og ikke ville blive hos hende. Så tænkte denne skabning, at Gud jo havde straffet hende før - og hun havde ikke taget sig af det -

og nu straffede han hende igen med økonomisk tab; og så holdt hun op med ølbrygningen.

Og så bad hun sin ægtemand om forladelse, fordi hun ikke havde fulgt hans råd tidligere, og hun sagde, at hendes hovmod og syndige adfærd var grunden til, at hun var blevet straffet, og at hun gerne ville gøre afbigt for alt det, hun havde gjort forkert. Men alligevel vendte hun ikke fuldstændigt verden ryggen, for nu fandt hun på et nyt selvstændigt forehavende. Hun anskaffede en hestemølle. Hun fik sig to gode heste og en mand til at male folks korn, og således havde hun tillid til at hun kunne tjene sine egne penge. Dette forretningsforetagende holdt ikke længe, for kort efter, dagen før Kristi Legemsfesten (20. juni), skete der noget mærkeligt. Manden var sund og rask, og hans to heste var stærke og i god stand og havde trukket godt i møllen indtil da, men nu, når han tog en af hestene og satte den i møllen, som han før havde gjort, ville hesten ikke trække, lige meget hvad manden end gjorde. Manden blev ked af det og prøvede alt, hvad han kunne finde på, for at få hesten til at trække. Undertiden førte han den ved hovedet, undertiden slog han den, og undertiden talte han godt for den, men der var intet, der nyttede, for hesten ville hellere gå baglæns end forlæns. Så satte manden et par skarpe sporer på dens hæle og red på hestens ryg for at få den til at trække, men det blev det ikke bedre af. Da manden så, at det ikke nyttede, satte han hesten i stalden igen og gav den mad, og hesten spiste godt og ivrigt. Og bagefter tog han den anden hest og satte den ind i møllen. Og lige som dens fælle havde gjort, gjorde den også, for den ville ikke trække, lige meget hvad manden gjorde. Og så holdt manden op med sit arbejde og ville ikke blive længere hos denne skabning.

Så gik rygten i byen N., at hverken nogen mand eller noget dyr ville arbejde for denne skabning, og nogle sagde, at hun var forbandet; nogle sagde, at Gud åbenlyst hævnede sig på hende; nogle sagde det ene og nogle det andet. Og nogle kloge mennesker, hvis hjerter var mere befæstet i Vorherres kærlighed, sagde, at det var Vorherre Jesus Kristi barmhjertighed, som kaldte hende bort fra denne elendige verdens hovmod og forfængelighed.

Og da mente denne skabning, idet hun så al denne modgang allevegne, at det var Vorherres svøber, som straffede hende for hendes syndighed. Så bad hun Gud om tilgivelse og opgav sit hovmod, sin pengebegærlighed og sin attrå efter beundring her

i verden, og hun udførte mange bodsøvelser og slog ind på det evige livs vej, som det skal fortælles herefter.

Lige siden Margery Kempes første vision i en alder af 21 år, da hun så Kristus, den smukkeste mand hun nogen sinde havde set, og han talte til hende, er det hendes højeste ønske at blive Kristi himmelske brud og ikke længere John Kempes jordiske hustru. Men vejen hertil er lang og trang, for John, som ellers er meget eftergivende, står fast på sin ægteskabelige ret, og der går næsten tyve år og fjorten børnefødsler, før Margery får overtalt manden til sammen med hende at aflægge et kyskhedsløfte.

I den mellemliggende tid gør Margery Kempe bod, faster, beder og går med en hårskjorte under kappen for at sone det syndige samliv, hun og manden har levet i umådeholden kødelig lyst. Selv inden for ægteskabet betragtede kirken i middelalderen seksualitet for nydelsens skyld som en synd, ganske vist ikke som en dødssynd, men som en tilgivelig synd, der kunne angres og sones ved bods- og andagtsøveler.

På et tidspunkt i denne periode bliver Margery Kempe fristet til at begå ægteskabsbrud, en dødssynd. En mand, som hun godt kan lide, siger til hende i kirken, at han vil i seng med hende. Hun ligger hele natten ved siden af sin mand i ægtesengen og tænker på den anden. Næste dag går hun hen til manden og siger, at hun er villig, men han svarer hende skarpt, at han ikke for alt i verden vil gå i seng med hende, og at han hellere vil hakkes i småstykker end ligge med hende.

Margery Kempe indser nu, at fristelsen til at begå utroskab er sendt af djævelen, og hun går hyppigt til skrifte og udfører bods- og andagtsøvelser, som hendes skriftefader pålægger hende.

Margery Kempe har i denne periode en vision, hvori Kristus lover hende en plads i himlen, uden at hun skal omvejen om af skærsilden - en uortodoks tanke i middelalderen.

Som en nær, fortrolig ven råder Kristus hende til at holde op med at bære hårskjorte og til at begrænse sine bønner til nogle få timer om dagen. Det kan være vanskeligt for en moderne læser at vurdere, om der er tale om reelle guddommelige påbud i sådanne tilfælde, eller om de er udtryk for underbevidste ønsker hos Margery Kempe selv.

I en del af hendes visioner tildeler Margery Kempe sig selv hovedrollen i et slags middelalderligt mysteriespil. Således

sørger hun for herberg til Jomfru Maria, da hun skal føde, og med moderlig omsorg svøber hun Jesusbarnet og tigger om mad til Maria og Jesus. Josef er skubbet ud i kulden, og beskrivelsen som helhed er idylliseret. Det er i Margerys vision ikke en ringe stald med en krybbe, Kristus bliver født i, men et fint herberg, hvor Maria og hun selv bliver varmt og hjerteligt modtaget.

Mirakler er der ikke mange af i Margery Kempes bog, men på et tidspunkt falder der en tung sten og en bjælke ned på hendes hoved og ryg, mens hun står midt i kirken. Hun påkalder Jesus, og smerten forsvinder mirakuløst. Det er dog ikke alle i byen, der kalder det et mirakel. Nogle mener tværtimod, at det er et tegn på Guds vrede, at stenen og bjælken rammer netop hende.

Kapitel 11, som beskriver Margery Kempes opgør med manden John, er centralt i hendes bog. Hun er ca. 40 år på dette tidspunkt, i 1413, og det lykkes hende nu at få John til at gå med til, at de sammen aflægger kyskhedsløfte. De slår en handel af, idet Margery får sin vilje mod at betale mandens gæld - sandsynligvis med penge, hun har arvet fra sin far, der døde det samme år - og mod at bryde fasten, selv om det er fredag. I betragtning af det varme vejr og at hun og manden går med en øl og kage, er det måske ikke helt ubelejligt for hende at få et guddommeligt påbud om at bryde fasten den dag.

Kapitel 11 viser Margery Kempes evne til at gengive dialog mundret og rammende og til at udvælge detaljer, der kan give skildringen liv.

Kapitel 11

Det hændte en fredag, dagen før Sankt Hans, i meget varmt vejr, da denne skabning var på vej tilbage fra York med en flaske øl i hånden sammen med sin mand, som havde en kage i brystlommen, at hendes mand stillede sin kone dette spørgsmål: "Margery, hvis der kom en mand med et sværd, som ville hugge hovedet af mig, hvis jeg ikke elskede med dig, som jeg før har gjort, sig mig da oprigtigt - for du siger, at du ikke vil lyve - om du ville lade ham hugge hovedet af mig eller også lade mig elske med dig igen ligesom før?"

"Ak og ve", sagde hun, "hvorfor bringer du (egtl. I) denne sag op nu, da vi har levet kysk i de sidste otte uger?"

"Fordi jeg gerne vil kende dine inderste tanker."

Og så sagde hun meget bedrøvet: "Sandelig, jeg ville hellere se dig dræbt end at vi skulle vende tilbage til vores syndige levevis."

Og han svarede: "Du er ikke nogen god kone."

Og så spurgte hun sin mand om, hvorfor han ikke havde elsket med hende de sidste otte uger, når hun dog lå ved siden af ham hver nat i sengen. Og han sagde, at han var blevet så bange for at røre hende, at han ikke turde gøre det mere.

"Nu, kære mand, må du forbedre dig og bede Gud om at vise dig sin nåde, for jeg fortalte dig for næsten tre år siden, at dine kødelige lyster med ét ville forsvinde - og det er nu det tredje år, og jeg håber stadig, at jeg vil få mit ønske opfyldt. Kære mand, jeg beder dig om at opfylde mit ønske, så skal jeg bede for dig om at du skal blive frelst ved Vorherre Jesus Kristi nåde, og du skal få en større løn i himlen, end hvis du bar en hårskjorte eller et brystharnisk som bod. Jeg beder dig, giv mig lov til at aflægge kyskhedsløfte for den biskop, som Gud vil."

"Nej", sagde han, "det vil jeg ikke gå med til, for som det er nu, kan jeg gå i seng med dig uden at begå en dødssynd, men det ville jeg så ikke kunne."

Så svarede hun: "Hvis det er Helligåndens vilje at opfylde mit ønske, beder jeg til Gud om, at du går med til det, og hvis det ikke er Helligåndens vilje, beder jeg til Gud om, at du ikke går med til det."

Så gik de videre i retning mod Bridlington, og vejret var meget varmt, og denne skabning havde hele tiden stor sorg og stor frygt for sin kyskhed. Og da de kom hen til et kors, satte hendes mand sig under korset og kaldte sin kone til sig og sagde disse ord til hende:

"Margery, opfyld mit ønske, så skal jeg opfylde dit ønske. Mit første ønske er, at vi skal fortsætte med at ligge sammen i samme seng, som vi før har gjort; det andet at du skal betale min gæld, før du drager til Jerusalem; og det tredje at du skal spise og drikke sammen med mig om fredagen, som du gjorde før."

"Nej," sagde hun, "jeg vil aldrig gå med til at bryde min fredagsfaste, så længe jeg lever."

"Nå," sagde han, "så vil jeg elske med dig igen!"

Hun bad ham om lov til at sige sine bønner, og det gik han beredvilligt med til. Så knælede hun ned ved et kors på marken og bad med disse ord og med mange tårer:

"Vorherre, du ved alting. Du kender min længsel efter at være kysk til din ære i alle disse tre år, og nu kunne jeg få min vilje, men jeg tør ikke, af kærlighed til dig. For hvis jeg ville bryde fasten fra mad og drikke om fredagen, som du pålagde mig at holde, ville jeg nu få mit ønske opfyldt. Men, velsignede Herre, du ved, at jeg ikke vil handle imod din vilje, og stor er min sorg nu, hvis ikke jeg finder trøst i dig. Nu, velsignede Jesus, gør din vilje kendt for mig uværdige, så jeg kan følge og opfylde den af mit ganske hjerte."

Og så talte Vorherre Jesus Kristus meget mildt til denne skabning og beordrede hende at gå tilbage til sin ægtemand og bede ham om at opfylde hendes ønske og sagde: "Og han skal få sit ønske opfyldt. For, min dyrebare datter, det var grunden til at jeg pålagde dig at faste, så at du des snarere ville få dit ønske opfyldt, og nu er det blevet dig tilstået. Jeg ønsker ikke længere, at du skal faste, og derfor pålægger jeg dig i Jesu navn at spise og drikke som din ægtemand gør."

Så takkede denne skabning Vorherre Jesus Kristus for hans nåde og godhed, og derpå rejste hun sig og gik hen til sin mand og sagde til ham: "Hvis du vil, skal du opfylde mit ønske, og du skal få dit ønske opfyldt. Tilstå mig, at du ikke vil komme ind i min seng igen, så vil jeg indvilge i at betale din gæld, før jeg drager til Jerusalem. Og gør min krop frit tilgængelig for Gud, så at du aldrig stiller krav til mig om at opfylde min ægteskabelige pligt fra denne dag, så længe du lever - så skal jeg spise og drikke om fredagen, som du vil have det."

Så svarede hendes ægtemand hende: "Måtte din krop blive lige så tilgængelig for Gud som den har været for mig."

Denne skabning takkede Gud inderligt og glædede sig over, at hun fik sit ønske opfyldt, og hun bad sin mand om, at de skulle fremsige tre fadervor til Treenighedens ære for den store nåde, som var blevet dem forundt, og det gjorde de, knælende under et kors, og bagefter spiste og drak de sammen i fryd og glæde. Dette hændte en fredag dagen før Sankt Hans.

Så gik de videre til Bridlington, og også til mange andre steder og talte med mennesker, der tjente Gud, både munke og eneboere og mange andre, som elskede Gud, med mange højtstående gejstlige, doktorer og kandidater i teologi på mange forskellige steder. Og over for adskillige af dem åbenbarede denne skabning sine fornemmelser og sine meditationer, som hun var blevet pålagt at gøre, for at få at vide, om der var noget falsk i hendes fornemmelser.

Efter opgøret med manden, som fører til Margery Kempes frigørelse fra ægteskabelige pligter, drager hun rundt i England for at tale om sine visioner og meditationer og om sin omvendelse fra et syndigt og materialistisk liv til et liv i Kristus. John, hendes mand, følger ofte med men er helt i baggrunden; det er hende der fører ordet i lange diskussioner med lærde, højtstående gejstlige. Til trods for sin manglende uddannelse klarer Margery Kempe sig forbavsende godt i disse diskussioner. Hun er slagfærdig, hurtig i replikken og opfyldt af Helligånden, som giver hende de rette ord på rette sted.

En munk får sine synder opregnet af Margery Kempe, der fortæller ham, at han har levet et udsvævende liv og skaffet sig verdsligt gods til overflod. Da hun lover at gå i forbøn for ham hos Gud, lønner han hende med en stor middag og penge.

En præst i Norwich, som hun besøger, anser det på forhånd for umuligt, at en ulærd kvinde kan tale og tale om Gud i timevis men bliver overbevist om noget andet.

I Norwich opsøger Margery Kempe også Dame Julian, som da er over 70 år og en anerkendt åndelig autoritet. Margery Kempe fortæller Julian om sine tanker, fornemmelser og visioner, og Julian bestyrker hende i, at de er sande og guddommeligt inspirerede, men hun giver hende også nogle velmente råd om at vise tålmodighed og bestandighed i troen. Ingen af delene er særlig let for Margery Kempe, som i konfrontationer nødtigt vender den anden kind til, og som til stadighed søger bekræftelse på, om hendes visioner er det hun kalder "sande". Dame Julian råder hende også til at tåle bagtalelse og forfølgelse, for jo større forfølgelsen er her på jorden, des større vil lønnen blive i himlen.

Der er utallige eksempler i Margery Kempes bog på, at hun må tåle foragt og forhånelse. I Canterbury løber nogle munke efter hende og råber: "Du skal blive brændt på bålet, din falske kætter". Margery Kempes forseelse har bestået i, at hun har citeret fra bibelen, og det var ikke tilladt lægfolk at læse i, lære udenad fra eller udlægge bibelen. Dét havde præsterne monopol på - et monopol de stædigt fastholdt til trods for den omsiggribende reformbevægelse, som i England var sat i gang af John Wyclif.

Kapitlerne 21 og 22 i Margery Kempes bog rummer et tilbageblik på de år, hvor hun levede med manden og fødte

hans børn, samtidig med at hun inderligt længtes efter at blive Kristi kyske brud.

Hendes anfægtelser over ikke at have levet et kysk liv bliver manet i jorden i en vision, hvori Kristus beroliger og opmuntrer hende med følgende ord: "Datter, vær forsikret om at jeg også elsker gifte kvinder, og især de kvinder som ønsker at leve kysk hvis de kan få deres vilje, og som gør deres bedste for at behage mig som du gør, for selv om jomfrustanden er mere fuldkommen og hellig end enkestanden og enkestanden er mere fuldkommen end ægtstanden, elsker jeg alligevel dig, min datter, lige så højt som jeg elsker nogen jomfru her i verden."

Her udtaler Kristus sig på linje med den hellige Hieronymus, som opstillede følgende rangorden mellem kvinder: øverst jomfruen, dernæst den kyske enke og lavest den gifte kvinde. Ved at vende verden ryggen har jomfruen, selv om hun er kvinde, mulighed for at opnå åndelig fuldkommenhed.

I en paradisisk, idyllisk vision siger Kristus til Margery: "Fordi du er jomfru i sjælen, vil jeg tage dig i den ene hånd i himlen og min moder i den anden, og du skal danse i himlen sammen med andre hellige jomfruer, for jeg vil kalde dig min dyrebare elskede."

I de følgende kapitler nævnes der eksempler på Margery Kempes fornemmelser, profetiske evner og intuition. Det vigtigste eksempel er det tegn, præsten, som bliver overtalt til at fuldføre nedskrivningen af hendes bog, får på, at hun har særlige profetiske evner, idet Margery Kempe advarer ham imod at låne en tilsyneladende pålidelig ung mand en stor sum penge. Den unge mand lover at betale lånet tilbage et par dage senere men dukker ikke op mere, og præsten er nu tilbøjelig til at tro, at Margery Kempe er særligt udvalgt.

Han behøver dog endnu et tegn, før han accepterer at påtage sig hvervet, og det får han - som det fortælles i kapitel 62 - da han læser en beretning om en hellig kvinde, Marie d'Oignies, der ligesom Margery Kempe græd højlydt, når hun hørte om korsfæstelsen. Præsten bliver overbevist om, at Margery - som Marie d'Oignies - har tårernes gave, og at hendes gråd er tegn på hellighed og angerfuldhed og ikke hysteri, som mange mener.

En stor del af Margery Kempes bog - kapitel 26 til 46 - omhandler hendes pilgrimsrejser til bl.a. Konstanz, Jerusalem, Assisi, Rom og Santiago i årene 1413-1417. Hun er ikke nogen god iagttager eller rejseskildrer. Det, der interesserer hende, er

hendes egne følelsesmæssige reaktioner, som ofte er så iøjnefaldende og ekstreme, at hun støder andre fra sig. Der er mange eksempler på, at de grupper og enkeltpersoner, hun slutter sig til på rejserne, forsøger at slippe af med hende, og at hun har besvær med at finde nogen, som hun mod betaling kan få til at følges med sig. En enlig kvinde er naturligvis særligt udsat for overfald og voldtægt og må nødvendigvis skaffe sig en mandlig, våbenfør ledsager og beskytter.

Konfrontationer og sammenstød er meget hyppige på Margery Kempes pilgrimsrejser, og hendes bog giver et levende indtryk af, at det ikke var alle pilgrimme, der var opfyldt af den hellige ild. For mange af middelalderens mennesker må disse pilgrimsrejser have været rene fornøjelsesrejser. For disse turistpilgrimme har Margery Kempe været en provokation og en prøvelse med sin stadige strøm af from tale og sine umådeholdne strømme af tårer.

På alle hendes rejser er det påfaldende, at Margery Kempe møder større venlighed hos fremmede end i sin egen gruppe og hos sin egen tjenestepige. Det undrer hende hver gang, at de, som hun har mest grund til at forvente noget af, gang på gang svigter hende. Den fundamentale grund til det er nok, at hendes ekstreme reaktioner og rivende talestrøm trætter hendes rejsefæller. Margery Kempe kan kun tale engelsk, og hendes manglende sprogkundskaber gør, at hun kun kan kommunikere meget mangelfuldt og med brug af fagter med fremmede, og de bliver følgelig ikke nær så irriterede på hende. Man kan også forestille sig, at voldsomme følelsesmæssige reaktioner er mere acceptable og almindelige blandt de fremmede end blandt mere reserverede englændere.

I Jerusalem, da hun ser Golgata, begynder Margery Kempes voldsomme grådanfald, som lige siden forstyrrer andre mennesker og ved en senere lejlighed får en tiggermunk til at forvise hende til et sidekapel, så menigheden ikke bliver forstyrret i at påhøre hans præken. Margery Kempe er ekstremt modtagelig for synsindtryk, i Jerusalem er det således en rituel procession og synet af Golgata, der udløser hendes ubeherskede grådanfald. I en tid, hvor kun en lille del af befolkningen kunne læse, har kirkelige ritualer og processionser og de mere verdslige mysteriespil haft en virkning på modtagelige sjæle, som vi kan have svært ved at forestille os. Hele meningen med mysteriespillene og med de kirkelige ceremonier er at gøre Kristi lidelse og død nærværende for

tilskuerne og menigheden. Det er nu og her, det sker. Denne virkning har synet af de hellige steder helt tydeligt på Margery Kempe.

Kapitel 26

Da tiden kom, hvor denne skabning skulle besøge de hellige steder, hvor Vorherre levede og døde, som det var blevet åbenbaret for hende nogle år før, bad hun sognepræsten i sin hjemby om at sige på hendes vegne fra prædikestolen, at hvis der var nogen mand eller kvinde, der gjorde noget krav gældende mod hendes mand eller hende, så skulle de komme og tale med hende, før hun rejste, og med Guds hjælp ville hun betale gælden til hver enkelt til deres tilfredshed. Og det gjorde hun.

Derefter tog hun afsked med sin ægtemand og med den fromme munk, som tidligere havde fortalt hende, hvordan hendes rejse ville forløbe, og hvor store trængsler hun skulle lide på vejen, og at når alle hendes rejsefæller forlod hende, ville en krumbøjet mand føre hende videre i sikkerhed, med Vorherres hjælp. Og således skete det også, som det vil blive berettet herefter.

Så tog hun afsked med sin skriftefader og bad om hans velsignelse, og hun tog også afsked med andre af sine venner, og så gik hun til Norwich og ofrede ved alteret i Treenighedskirken, og bagefter gik hun til Yarmouth og ofrede i Vor Frues Kapel i den by, og dér gik hun ombord på sit skib.

Og næste dag kom de til en stor by, som hed Zierikzee, hvor Vorherre i sin store godhed hjemsøgte denne skabning med rigelige angerfulde tårer for hendes synders skyld og undertiden også for andre menneskers synders skyld. Og især græd hun medlidende tårer ved mindet om Vorherres lidelse. Og hun modtog nadveren hver søndag, når hun kunne finde passende tid og sted, med megen gråd og høj hulken, så at mange mennesker undrede sig over den store nåde, som Gud virkede i sin skabning.

Denne skabning havde ikke spist kød eller drukket vin i fire år, før hun forlod England, men nu beordrede hendes skriftefader hende at adlyde ham og spise kød og drikke vin igen, og dét gjorde hun i et stykke tid. Senere bad hun sin

skriftefader undskyldte sig, hvis hun ikke mere spiste kød, og han lod hende gøre hvad hun ville i et stykke tid.

Og snart efter, under påvirkning af nogle af hendes rejsefæller, var hendes skriftefader misfornøjet, fordi hun ikke spiste kød, og det samme var de fleste i gruppen. Og de var især misfornøjede, fordi hun græd så meget og hele tiden talte om Vorherres kærlighed og godhed, både ved bordet og andre steder. Og de irettesatte hende på skammelig vis og skældte hende ud og sagde, at de ikke ville finde sig i hendes opførsel, som hendes mand havde gjort, da hun var hjemme i England.

Og hun sagde sagtmødt til dem: "Vorherre, Gud den almægtige, er lige så stor her som i England, og jeg har lige så meget grund til at elske ham her som dér - velsignet være han."

Hendes rejsefæller blev endnu mere vrede over disse ord, end de før havde været, og deres vrede og uvenlighed gjorde denne skabning meget ulykkelig, for de blev anset for at være meget gode mennesker, og hun ville meget gerne vinde deres hengivenhed til Guds ære. Og så sagde hun til en af dem i særdeleshed: "Du voldter mig stor skændsel og sorg."

Han svarede hurtigt: "Jeg beder til Gud om, at en frygtelig død må ramme dig snart og hurtigt," og han sagde mange flere grusomme ord til hende, end hun kunne gengive. Og snart efter sagde nogle af dem i gruppen, som hun havde mest tillid til, og ligeledes hendes egen tjenestepige, at hun ikke skulle følges med dem længere, og de sagde, at de ville tage hendes tjenestepige fra hende, så at hun ikke skulle blive ledt i fordærv af at følges med hende. Og så gav en af dem, som passede på hendes penge, hende meget irriteret en guldmønt, så hun kunne gå hvorhen hun ville og klare sig så godt hun nu kunne - for de sagde, at hun ikke kunne blive længere sammen med dem, og de forlod hende den samme aften.

Så, næste morgen, kom en fra hendes gruppe hen til hende, en mand som syntes godt om hende, og opfordrede hende til at gå hen til hans gruppe pilgrimme og ydmygt bede dem om at hun måtte gå stilsfærdigt sammen med dem til Konstanz.

Og dét gjorde hun og rejste videre sammen med dem, indtil hun nåede Konstanz med stort møje og besvær, for de voldte hende megen skændsel og vanære på rejsen, på forskellige steder. De klippede hendes kjole så kort, at den kun nåede lidt under knæet, og de tvang hende til at tage noget hvidt lærredstøj på i sækkefacon, så at hun ville blive anset for at være en tåbe og folk ikke ville have nogen agtelse for hende.

De tvang hende til at sidde for bordenden lavt nede, så hun dårligt turde sige et ord.

Men på trods af al deres ondskabsfuldhed blev hun alle steder mere agtet end de. Og selv om hun sad ved bordenden, gjorde den gode mand i det hus, hvor de boede, altid alt hvad han kunne for at opmuntre hende i alle de andres påsyn og gav hende noget af sin egen mad, og det ærgrede hendes rejsefæller slemt.

Da de rejste i retning mod Konstanz, blev det fortalt dem, at de ville komme ud for uheld og mange trængsler, medmindre Gud forbarmede sig over dem. Så kom denne skabning til en kirke og gik ind i den og bad, og hun bad af ganske hjerte, med megen gråd og mange tårer, om hjælp og støtte mod deres fjender.

Vorherre sagde straks til hendes sind: "Frygt ikke, datter, din gruppe vil ikke komme ud for uheld, så længe du er sammen med dem."

Og således - velsignet være Vorherre i alle hans gerninger - drog de velbeholdent videre til Konstanz.

Kapitel 27

Da denne skabning og hendes rejsefæller var nået frem til Konstanz, hørte hun folk tale om en engelsk tiggermunk, en dr. theol. og pavelig legat, som var i den by. Så gik hun hen til den agtværdige mand og fortalte ham beretningen om sit liv fra begyndelsen til det tidspunkt, så nøjagtigt som hun kunne, under skriftemål, for han var pavelig legat og en højst respekteret lærd gejstlig.

Og senere fortalte hun ham, hvilket besvær hun havde med sine rejsefæller. Hun fortalte ham også, hvilken nåde Gud viste hende ved at skænke hende anger og samvittighedsnag, fromhed og gudsfrygt, og om mange forskellige åbenbaringer, som Vorherre havde vist hende, og om den angst, hun havde for djævelske vrangforestillinger og vildlederen, og at hun derfor levede i stor frygt og ønskede at undertrykke dem og ikke fornemme dem, hvis hun kunne modstå dem.

Og da hun havde talt, gav den agtværdige, lærde mand hende mange trøstende ord og sagde, at det var Helligåndens værk, og han beordrede og pålagde hende at adlyde og tage imod dem, når Gud ville give hende dem, og ikke nære nogen

frygt, for djævelen har ingen magt til at virke en sådan nåde i en menneskesjæl. Og han sagde tillige, at han ville stå hende bi imod hendes rejsefællers modvilje.

Senere, da det passede hendes gruppe, inviterede de denne agtværdige, lærde mand til middag. Og han pålagde denne skabning at sidde ved måltidet i hans nærværelse på samme måde som hvis han ikke havde været der og opføre sig på samme måde som hun gjorde, når han ikke var til stede.

Da tidspunktet var kommet, hvor de skulle sætte sig til bords, tog alle plads, hvor de havde lyst. Den agtværdige legat og lærde gejstlige satte sig først og så de andre, og til sidst denne skabning, som satte sig ved bordenden og ikke sagde et ord, som hun plejede, når legaten ikke var der. Så sagde legaten til hende: "Hvorfor er du ikke mere munter?"

Og hun sad stille uden at svare ham, som han selv havde pålagt hende at gøre.

Da de havde spist, besværede hendes rejsefæller sig meget over denne skabning over for legaten og sagde rent ud, at hun ikke måtte blive længere i deres selskab, medmindre han ville pålægge hende at spise kød ligesom de andre og holde op med at græde og med at tale så meget om hellighed.

Så sagde den agtværdige gejstlige: "Nej, mine herrer, jeg vil ikke tvinge hende til at spise kød, så længe hun kan afholde sig fra det og er mest indstillet på at elske Vorherre. Hvis nogen af jer havde aflagt løfte om at vandre barfodet til Rom, ville jeg ikke give ham dispensation fra at opfylde sit løfte, hvis han kunne fuldføre det, og jeg vil heller ikke pålægge hende at spise kød, så længe Vorherre giver hende styrke til at afholde sig herfra. Hvad angår hendes gråd, står det ikke i min magt at tilbageholde den, for den er Helligåndens gave. Hvad angår hendes tale, vil jeg bede hende tie stille, indtil hun kommer et sted hen, hvor folk vil påhøre hende med større velvilje end I gør."

Hendes rejsefæller blev meget vrede og ophidsede. De overgav hende til legaten og sagde rent ud, at de ikke ville have mere at gøre med hende. Han tog meget venligt og velvilligt imod hende, som om hun havde været hans egen moder, og han tog vare på hendes penge - omkring tyve pund - men der var en af dem, der uretmæssigt tilbageholdt omkring seksten pund. Og de tilbageholdt også hendes tjenestepige og ville ikke lade hende følges med sin frue, til trods for at hun

havde lovet og forsikret hende, at hun ikke ville forlade hende i nøden.

Og legaten ordnede alting for denne skabning og sørgede for, at hun fik vekslet sine engelske penge til fremmed valuta, som om hun havde været hans moder. Så gik denne skabning ind i en kirke og bad til Vorherre om at sørge for nogen til at følges med hende. Og så talte Vorherre til hende og sagde: "Du skal få en meget god hjælper og vejviser."

Og meget snart derefter kom der til hende en gammel, hvidskægget mand. Han var fra Devonshire, og han sagde: "Frue, vil De, for Guds og Vor Frues kærligheds skyld, bede mig følges med Dem og vise vej, nu da Deres landsmænd har forladt Dem?"

Hun spurgte ham, hvad hans navn var.

Han sagde: "Mit navn er William Wever."

Hun bad ham, til Guds og Vor Frues ære, om at bistå hende i hendes nød, så ville hun lønne ham godt for hans møje. Og således kom de overens.

Så gik hun til legaten og fortalte ham, hvor godt Vorherre havde ordnet alt for hende, og tog afsked med ham og med sin gruppe, som så uvenligt havde afvist hende, og også med sin tjenestepige, som burde have følt sig forpligtet til at følges med hende. Hun tog afsked med dem meget bedrøvet og nedtrykt, fordi hun var i et fremmed land og ikke kunne tale sproget og heller ikke kendte den mand, som skulle følges med hende. Og så gik manden og hun af sted sammen meget ængstelige og triste til mode. Mens de fulgtes ad, sagde manden til hende: "Jeg er bange for, at du skal blive voldtaget, og at jeg vil blive pryglet på grund af dig og miste min våbenkappe."

Hun sagde: "William, vær ikke bange. Gud vil bevare os og passe godt på os."

Og hver dag huskede denne skabning på evangeliet, som beretter om kvinden, der blev grebet i at begå hor og blev stedet for Vorherre. Og så bad hun: "Herre, ligesom du drev hendes fjender bort, driv også mine fjender bort og beskyt min kyskhed, som jeg har lovet dig at bevare, og lad mig aldrig blive besudlet, og hvis jeg bliver det, Herre, lover jeg, at jeg aldrig vil vende tilbage til England, så længe jeg lever."

Så gik de afsted dag for dag og mødte mange flinke mennesker. Og ingen af dem sagde et ondt ord til denne skabning, men de gav hende og hendes ledsager mad og drikke, og de gode koner i de herberger, hvor de tog ind, lod hende

mange gange ligge i deres egne senge for Guds kærligheds skyld. Og Vorherre sendte hende stor nåde og åndelig trøst på vejen.

Og således førte Gud hende på vejen til Bologna. Og da hun var nået dertil, ankom hendes tidligere rejsefæller, som havde forladt hende, også dertil. Og da de hørte, at hun var nået frem til Bologna før dem, blev de forundrede, og én i gruppen kom hen til hende og bad hende gå hen til hans rejsefæller og forsøge, om de ville tage hende tilbage igen i deres gruppe. Og dét gjorde hun.

"Hvis du vil rejse i vores gruppe, må du indgå en ny aftale, som lyder sådan: Du skal undlade at tale om evangeliet, når vi er til stede, og love at være munter, som vi er, både ved middagen og aftensmaden."

Hun indvilgede i det og blev igen indlemmet i deres gruppe. Så drog de videre til Venedig og blev dér i tretten uger. Og denne skabning modtog nadverens sakramente hver søndag i et stort nonnekloster - og blev meget varmt modtaget i deres midte - og dér fyldte vores nådige Herre Jesus Kristus denne skabning med stor fromhed og rigelige tårer, så at de gode nonner dér blev højst forundrede over det.

Senere skete det, da denne skabning sad til bords med sine rejsefæller, at hun gengav en evangelietekst, som hun havde hørt tidligere, tillige med andre opbyggelige ord, og så sagde hendes rejsefæller, at hun havde brudt aftalen. Og hun sagde: "Ja, mine herrer, jeg kan umuligt holde denne aftale med jer, for jeg må tale om Vorherre Jesus Kristus, selv om hele verden ville forbyde mig det."

Og så holdt hun sig inde på sit eget værelse og spiste alene i seks uger, indtil det tidspunkt hvor Vorherre gjorde hende så syg, at hun troede, hun skulle dø, og så pludselig gjorde han hende rask igen. Og hele tiden lod hendes tjenestepige hende alene og lavede mad til hendes rejsefæller og vaskede deres tøj, og hun ville overhovedet ikke opvarte sin frue, som hun havde lovet at tjene.

Kapitel 28

Derpå fremskaffede gruppen, som havde udelukket denne skabning fra deres bord og forhindret hende i længere at spise sammen med dem, et skib, som de selv kunne sejle i. De købte

vinbeholdere og sørgede for sengeudstyr til sig selv, men ikke for noget til hende. Så gik hun, da hun så deres uvenlighed, hen til den mand, de havde været hos, og forsynede sig med sengeudstyr, som de havde gjort, og kom hen til dem og viste dem, hvad hun havde gjort, i den hensigt at sejle med dem i det skib, de havde fremskaffet.

Senere, under hendes meditation, pålagde Vorherre hende i hendes sind, at hun ikke skulle sejle med det skib, og han anviste hende et andet skib, en galej, som hun skulle sejle i. Så fortalte hun det til nogle i gruppen, og de fortalte det til andre i gruppen, og så turde de ikke sejle i det skib, som de havde fremskaffet. Og så solgte de de vinbeholdere, de havde fået fat i, og var meget ivrige for at komme over i den galej, hvor hun var, og så, selv om det ikke var med hendes gode vilje, drog hun videre med dem i deres gruppe, for de turde ikke andet.

Da det var på tide at rede deres senge, låste de hendes sengelinned inde, og en præst, som var i hendes gruppe, tog et lagen fra denne skabning og sagde, at det var hans. Hun tog Gud til vidne på, at det var hendes lagen. Så svor præsten en kraftig ed, med bibelen i hånden, på, at hun var fuld af løgn, og håned hende og skældte hende voldsomt ud.

Og sådan havde hun hele tiden mange trængsler, indtil hun nåede frem til Jerusalem. Og før hun nåede dertil, sagde hun til dem, at hun fornemmede, at de syntes, hun var til besvær. "Jeg beder jer, mine herrer, vis overbærenhed over for mig, som jeg viser overbærenhed over for jer, og tilgiv mig, hvis jeg har været til besvær for jer på vejen. Og hvis nogen af jer på nogen måde har forbrudt sig imod mig, måtte Gud tilgive jer for det, ligesom jeg gør."

Og så drog de videre til det Hellige Land, indtil de kunne se Jerusalem. Og da denne skabning ridende på et æsel så Jerusalem, takkede hun Gud af hele sit hjerte og bad ham om at vise hende den nåde, at han, ligesom han nu havde ført hende frem til det jordiske Jerusalem, ville vise hende den nåde at skulle se det himmelske lykkelige Jerusalem i det næste liv. Vorherre Jesus Kristus besvarede hendes tanker og lovede at opfylde hendes ønske.

Så - på grund af den glæde, hun følte, og det velbehag, hun følte ved Vorherres tale - var hun nær ved at falde ned af sit æsel, for hun kunne ikke udholde det velbehag og den nåde, som Gud fyldte hendes sjæl med. Så gik to tyske pilgrimme hen til hende og forhindrede hende i at falde - den ene af dem var

præst - og han stak krydderier i munden på hende for at lindre hende, i den tro at hun var syg. Og således hjalp de hende frem til Jerusalem, og da hun nåede dertil, sagde hun: "Mine herrer, jeg beder jer, vær ikke vrede over, at jeg græder bitterligt på dette hellige sted, hvor Vorherre Jesus Kristus levede og døde."

Så gik de til den hellige gravs kirke i Jerusalem, og de blev lukket ind den ene dag under aftengudstjenesten, og de blev der til aftensgudstjenesten den næste dag. Så løftede tiggermunkene et kors op og førte pilgrimmene omkring fra det ene sted til det andet, hvor Vorherre havde udholdt sine pinsler og sin lidelse, og alle - mænd og kvinder - bar et voksllys i hånden. Og mens de gik omkring, fortalte tiggermunkene dem, hvad Vorherre havde lidt på hvert af stederne. Og denne skabning græd og hulkede så voldsomt, som om hun med sine egne øjne havde set Vorherre blive korsfæstet på det selvsamme tidspunkt. I sin sjæl så hun ham vitterligt under meditation, og det fik hende til at føle medynk. Og da de kom op på Golgata, faldt hun om, fordi hun ikke kunne holde sig oprejst eller knæle, men vred og vendte sig og bredte armene vidt ud og græd højlydt, som om hendes hjerte skulle briste, for i sin sjæls kammer så hun i sandhed, som om det skete lige nu, hvordan Vorherre blev korsfæstet. Hun så for sig og hørte i sit sind Vor Frues sorg, Johannes's og Maria Magdalenes sorg og mange andres, som elskede Vorherre.

Og hun følte så stor medynk og så stor smerte over at se Vorherres smerte, at hun ikke kunne afholde sig fra at græde og hulke, selv om hun skulle dø for det. Og det var det første grådanfald, hun havde haft under meditation. Og denne form for gråd varede i mange år efter dette tidspunkt, og ingen kunne gøre noget for at forhindre den, og hun måtte tåle megen foragt og megen irettesættelse af den grund. Denne gråd var så højlydt og så forunderlig, at den foruroligede andre mennesker, medmindre de havde hørt den før eller kendte grunden til disse grådanfald. Og hun fik dem så ofte, at de svækkede hende meget, og især når hun hørte om Vorherres lidelse.

Og undertiden, når hun så et krucifiks eller en såret mand eller et såret dyr, hvad det end kunne være, eller hvis en mand slog et barn i hendes påsyn eller slog en hest eller et andet dyr med en pisk, hvis hun så det eller hørte om det, forekom det hende, at hun så Vorherre blive slået eller såret, ligesom hun så

manden eller dyret, hvad enten det var på landet eller i byen, når hun var alene såvel som når hun var blandt mennesker.

Da hendes grådanfald begyndte i Jerusalem, havde hun dem ofte, og også i Rom. Og da hun kom tilbage til England, kom hendes grådanfald kun sjældent, cirka en gang om måneden, derefter en gang om ugen, senere dagligt og på et tidspunkt havde hun fjorten grådanfald på én dag, og en anden dag havde hun syv, sådan som Gud sendte hende dem, undertiden i kirken, undertiden på gaden, undertiden i hendes kammer, undertiden på landet, når Gud sendte dem, for hun kendte aldrig tidspunktet eller timen, hvor de skulle komme. Og de kom aldrig uden from andagt og dyb meditation.

Og så snart hun følte, at hun skulle til at græde, holdt hun gråden tilbage så godt hun kunne, så folk ikke skulle høre den og blive irriterede på hende. For nogle sagde, at det var en ond ånd, der pinte hende; nogle sagde, det var en sygdom; nogle sagde, at hun havde drukket for meget vin; nogle forbandede hende; nogle ønskede hende i havnen; nogle ønskede hende langt ud på havet i en bundløs båd, og således tænkte enhver sit. Andre åndeligt sindede mennesker holdt des mere af hende og værdsatte hende des højere. Nogle højtstående gejstlige sagde, at jomfru Maria aldrig havde grædt sådan og heller ikke nogen helgen i himlen, men de vidste kun lidt om hendes følelser, og de troede ikke på, at hun ikke kunne afholde sig fra at græde, selv om hun ville.

Og derfor, når hun vidste, at hun skulle til at græde, holdt hun gråden tilbage så længe hun kunne, og gjorde alt hvad hun kunne for at modstå den eller undertrykke den, indtil hun blev helt blyfarvet i hovedet, og hele tiden tyngede den hendes sind, indtil den brød løs. Og når kroppen ikke længere kunne udholde den åndelige anstrengelse, men blev overvældet af den usigelige kærlighed, som virkede så brændende i hendes sjæl, så faldt hun om og græd forunderligt højlydt. Og jo mere hun bestræbte sig på at holde gråden tilbage eller undertrykke den, des mere og des højere græd hun.

Og således gjorde hun på Golgata, som det før er beskrevet: hun havde så livagtig en meditation i sin sjæl, som om Kristus havde hængt lige for øjnene af hende i sin manddom. Og da det ved vor høje frelsers store nådes forordning blev forundt denne skabning at se så livagtigt hans dyrebare skrøbelige legeme, helt sønderrevet af svøber, mere fuldt af sår end et dueslag af huller, da han hang på korset med tornekrone på

hovedet, med hans velsignede hænder og hans skrøbelige fødder naglet til det hårde kors, mens strømme af blod flød i rigelige mængder fra alle hans lemmer, og det frygtelige og svære sår i hans dyrebare side udgød blod og vand af kærlighed til hende og til hendes frelse, så faldt hun om og græd højlydt, idet hun vred og vendte sin krop på forunderlig vis i alle retninger og bredte armene vidt ud, som om hun skulle dø, og hun kunne ikke holde gråden og disse bevægelser tilbage, på grund af den kærligheds ild, som brændte så glødende i hendes sjæl af ren medlidenhed og medynk.

Man kan ikke undre sig over, at denne skabning græd og gav sin sorg udtryk, når man jo hver dag kan se med sine egne øjne både mænd og kvinder - nogle ved tab af jordisk gods, nogle ved tab af deres slægtnings eller venners kærlighed, ved for mange jordiske tanker og følelser og især ved umådeholden kærlighed og lidenskabelige følelser, hvis de mister deres elskede - græde og hulke og vride deres hænder, som om de hverken havde nogen forstand eller fornuft, og dog ved de godt, at de mishager Gud dermed.

Og hvis nogen råder dem til at lade være med at sørge, så vil de sige, at det kan de ikke; de elskede deres ven så højt, og han var så fuld af ømhed over for dem, at de på ingen måde kan glemme ham. Hvor meget des mere måtte de ikke græde, skribe og hulke, hvis deres højst elskede venner med magt blev arresteret for øjnene af dem og ført med foragtelige tilråb for dommeren, uretfærdigt dømt til døden og især til en så skændig død som den, vores nådige Herre måtte lide for vores skyld. Hvordan skulle de udholde det? De ville utvivlsomt både græde og hulke og hævne sig, hvis de kunne, og ellers ville andre sige, at de ikke holdt rigtigt af deres venner.

Ak og ve, at en skabning, som ofte har syndet og forbrudt sig imod sin skaber, skal blive begrædt og sørget over så umådeholdent, når han eller hun dør. Det er en forseelse mod Gud og en hindring for sjælenes frelse.

Og vor Frelsers medynkvækkende død, hvorved vi alle har vundet evigt liv, bliver ikke mindet af os uværdige og ukærlige elendige mennesker, og vi støtter heller ikke dem, som Vorherre har betroet sine hemmeligheder og fyldt med kærlighed, men vi ser snarere ned på dem og stiller hindringer i vejen for dem, så meget vi kan.

Konen fra Bath fra Ellesmere Manuskriptet (15. årh.).

Margery Kempe bliver i Jerusalem i tre uger og besøger alle de hellige steder. Fra Jerusalem sejler hun til Venedig, hvor hendes rejsefæller forlader hende og nægter at følges med hende længere, selv mod en god betaling.

I en vision, hun har, pålægger Kristus hende at drage videre til Rom og iføre sig hvidt tøj som et tegn på, at hun er Kristi rene brud. Udover hendes ekstreme følelsesmæssige reaktioner og adfærd er det at hun går i hvidt med til at provokere hendes omgivelser. Hun er ikke jomfru og har således ingen adkomst til at bære hvidt, men burde gå i sort som andre gifte kvinder og enker.

Margery Kempes hvide klædedragt har for hende selv symbolsk-religiøs værdi, men kan fra et verdsligt perspektiv tolkes som opmærksomhedsskabende.

Den samme blanding af det religiøse og det verdslige ses i det, Kristus siger til hende i en vision: "Jeg bærer mig ad som en ægtemand der elsker sin kone højt. Jo mere andre mænd misunder ham hende des mere iøjnefaldende vil han klæde hende for at trodse hendes fjender" - en påfaldende ukristelig og materialistisk formulering.

På vejen til Assisi og Rom slår Margery Kempe følge med en gammel mand fra Irland, som først undslår sig, fordi han ingen våben har, men da hun giver ham to guldmønter, går han med til at følges med hende.

I Rom finder Margery Kempe en tysk skriftefader, som efter at hun og han har bedt til Gud om, at han vil kunne forstå, hvad hun siger, mirakuløst kan forstå hendes engelsk, selv om han aldrig har lært sproget. Skriftefaderen pålægger hende at øve en barmhjertighedsgerning, at passe og pleje en fattig gammel kvinde. Margery får lus, må gå omkring og tigge om mad og vin, drikker selv den vin, der er blevet sur, og giver kvinden den gode vin. Seks uger senere pålægger Kristus hende at forlade den fattige kvinde, og det er hun ikke utilbøjelig til.

Ligesom det var tilfældet i Jerusalem, synes Kristus hele tiden nærværende for Margery Kempe, mens hun er i Rom.

Hun fortæller, at "når hun så kvinder i Rom, som bar et barn på armen, hvis hun så, at barnet var en dreng, så skreg, hulkede og græd hun, som om hun så Kristus som dreng. Og hvis hun kunne have fået sin vilje, ville hun tit og ofte have taget drengen fra moderen og kysset ham i stedet for Kristus.

Og hvis hun så en smuk mand, følte hun stor smerte ved at se på ham, fordi hun så inderligt længtes efter at se ham, som var både Gud og menneske. Og derfor græd hun ofte, når hun mødte en smuk mand, og græd og hulkede højlydt over Kristi manddom, mens hun gik omkring i Roms gader, så at de, der så hende, undrede sig meget over hende, for de kendte ikke grunden."

I Rom har Margery Kempe en vision, hvori hun bliver formælet med Gud, en parallel til den hellige Katerina af Sienas (d. 1380) åndeligt-mystiske forening med Gud. Det burde være et åndeligt højdepunkt i Margery Kempes bog, men det fremstår snarere som en konkret bryllupsceremoni, hvor Gud tager hende til ægte med de overraskende ord: "Datter, der har aldrig været noget barn, der har været så god imod sin moder, som jeg vil være mod dig, i medgang og modgang."

Margery Kempes konkretiserende tendens viser sig også tydeligt i de ord, Kristus siger til hende i en af hendes visioner: "Jeg vil være tæt på dig og ligge i sengen hos dig. Datter, du længes inderligt efter at se mig, og du kan roligt, når du ligger i sengen, tage mig til dig som din ægtemand, som din elskede og som din kære søn, for jeg vil elskes af dig som en søn bør elskes af sin moder, og jeg vil at du skal elske mig som en god hustru bør elske sin ægtemand. Derfor kan du roligt tage mig i din sjæls arme og kysse min mund, mit ansigt og mine fødder så ømt som du vil."

Selv om der bruges udtrykket "din sjæls arme" i et forsøg på at give talen et åndeligt indhold, forbliver indtrykket stærkt fysisk og lidenskabeligt.

De kristne idealer om næstekærlighed, forsagelse og fattigdom efterlever Margery Kempe kun med mellemrum. Et eksempel herpå er de seks uger, hvor hun - som nævnt - passer og plejer en fattig gammel kvinde. Et andet eksempel er da Kristus pålægger hende at give alle sine penge til de fattige, men da hun er bekymret for, hvordan hun nu skal klare sig, beroliger han hende med, at hun vil møde gode mennesker, som vil give hende penge. Det sker også, først møder hun en god mand, og senere en fin dame, Margaret Florentyne, som spørger hende, om hun er i nød. Margery Kempe gengiver samtalen med damen på en slags italiensk. Damen spørger: "Margerya in poverté?", og hun svarer: "Yea, grand poverté, madame."

Damen giver Margery mad til tre dage om ugen, og to andre gode mennesker giver hende mad de tre resterende dage. Hun fortæller, at de dage, hvor ingen sørgede for hende, tiggede hun om mad rundt omkring i Rom. Der ser kun ud til at være tale om én dag om ugen, og den burde jo egentlig være fastedag.

Selv om hun kender de høje kristne idealer, er Margery Kempe kun i kortere perioder i stand til at efterleve dem, og penge, tøj og mad figurerer mere end venteligt i hendes bog, hvis erklærede formål er at beskrive vejen fra et jordisk, materialistisk liv til et liv i fuldkommenhed og efterfølgelse af Kristus.

Margery Kempes første pilgrimsrejse til bl.a. Jerusalem og Rom varer i næsten to år, fra efteråret 1413 til maj 1415. Hun og hendes rejsefæller sejler derefter hjem til England i et lille skib, og da et uvejr er ved at trække op, beder de allesammen til Gud om at stå dem bi, og uvejret trækker forbi, så de når hjem i sikkerhed.

I England fortsætter Margery Kempe med at tiltrække sig opmærksomhed ved at gå i hvidt og græde højlydt. Hun fortæller ubesmykket og rent ud om de teorier, folk har om hendes opførsel. Mange mener, hun må være besat af djævelen, eller at hun lider af epilepsi, fordi hun vrider og vender sig krampagtigt under sine grådanfald.

Efter et par måneders forløb bliver Margery Kempe grebet af en trang til at drage til Santiago de Compostella for at besøge den hellige Jakobs grav. Hun mangler imidlertid økonomiske midler, men gode mennesker i Lynn giver hende penge, til gengæld for at hun vil bede for dem, når hun er i Santiago.

Margery Kempe slutter sig til en gruppe, som går med til at følges med hende, men truer med at smide hende overbord, hvis det bliver uvejr, for så mener de, det vil være hendes skyld.

De når heldigvis velholdent frem til Santiago på seks dage og bliver der i fjorten dage, "og dér var hun meget lykkelig, både på sjæl og legeme, og havde stor gudsfrygt og mange højlydte grådanfald ved tanken på Vorherres korsfæstelse". Som i Jerusalem er hendes egne følelsesmæssige reaktioner i centrum, og stedet er underordnet.

I Leicester bliver Margery Kempe arresteret for kætteri og omstrejfen, og da hun af hensyn til sin kyskhed ikke kan anbringes i fængslet sammen med masser af mænd, kommer

hun i forvaring i fangevogterens eget hus, og han giver hende lov til at gå i kirke, når hun vil.

Hun bliver stillet for forvalteren, som taler latin til hende, men hun beder ham om at tale engelsk, for hun forstår ikke latin. Han forhører hende om hendes tro, og da han ikke kan gribe hende i noget, går han over til håndgribeligheder og gør forsøg på at voldtage hende. Hun forsvarer sin dyd og får ham til at afstå fra sit forehavende ved at sige, at hun er opfyldt af helligånden.

En væsentlig årsag til, at Margery Kempe møder så megen modstand i England, er, at hun ved sin adfærd er en trussel mod samfundsordenen og det etablerede kønsrollemønster. Således siger borgmesteren i Leicester til hende under et forhør: "Jeg er bange for, at du er kommet hertil for at lokke vores koner væk fra os og tage dem med dig." I Beverley siger mænd til hende: "Kvinde, opgiv det liv, du fører, og gå hjem og spind og kart uld, som andre kvinder, så vil du ikke blive nødt til at tåle så megen skændsel og elendighed." Kvindens plads er i hjemmet ved tenen. Det er ikke kun mænd, der opfatter Margery Kempe som en trussel, for overbeviste husmødre er hun også en provokation. I byen Hessle løber kvinderne således ud af deres huse med ten i hånden og råber: "Brænd den falske kætter på bålet."

Mændenes opfordring til Margery Kempe om at undgå forfølgelse og skændsel preller af på hende, for hun ønsker netop at lide trængsler her på jorden for at sikre sig en plads i himlen.

I York bliver hun forhørt af ærkebispens og andre højtstående gejstlige. Hun er ikke trykket af situationen, men svarer dem hurtigt og skarpt. Da ærkebispens siger: "Jeg har hørt, at du er en slet kvinde", svarer hun: "Og jeg har hørt, at du er en slet mand." Ærkebispens vil have hende til at sværge på, at hun ikke vil belære eller irettesætte andre mennesker i stiftet, og hun svarer: "Nej, det vil jeg ikke sværge på, for jeg vil overalt, hvor jeg kommer hen, tale om Gud og irettesætte dem, der sværger grove eder." En højtstående gejstlig citerer Paulus's ord om, at kvinder ikke må præke eller belære. Margery svarer: "Jeg præker ikke, jeg går jo ikke op på nogen prækestol. Men jeg taler gode og gudfrygtige ord, og det vil jeg blive ved med så længe jeg lever."

Da hun ankom til York, blev hun spurgt om, hvorlænge hun ville blive der, og sagde da: "I fjorten dage." Da de gejstlige

foreholder hende det, siger hun, at hun ikke har lovet ikke at blive der længere, og for at slippe af med hende må ærkebispens betale en mand en stor sum penge for at ledsage hende videre.

I Beverley bliver hun arresteret igen og låst inde i fangevogterens hus. "Så stod hun og kiggede ud ad vinduet og fortalte mange opbyggelige historier til dem, der ville høre på hende, så at kvinderne græd bitterligt og sagde meget tungsindigt: "Ak og ve, kvinde, hvorfor skal du brændes på bålet?" Så bad hun den gode kone i huset om at give hende noget at drikke, for hun var frygtelig tørstig. Og den gode kone sagde, at hendes mand havde taget nøglen med, så hun ikke kunne komme ind til hende og give hende noget at drikke. Og så tog kvinderne en stige og satte den op imod vinduet og gav hende en halv liter vin i en krukke og et bæger, men de bad hende om at skjule krukken og bægeret, for at den gode mand, når han kom tilbage, ikke skulle lægge mærke til det."

Af denne episode fremgår det, at det ikke er alle kvinder, der er imod Margery Kempe. Nogle fatter sympati for hende og kan måske opfatte hendes omstrejfende liv som en tillokkende mulighed. Men der er ingen eksempler i hendes bog på, at hun får faste tilhængere, dertil er hun nok for egenrådig og eccentric.

Margery Kempe bliver i en længere periode, næsten otte år, syg og hindres derved i at rejse omkring i England. Hun fortæller, at alle de hårde ord, hun har måttet tåle, og den forfølgelse, hun har været ude for, var lettere at bære end de skarpe fysiske smerter, som kom igen med mellemrum.

Da hun begynder at komme sig, forøges hendes grådanfald i de efterfølgende ti år. De er især voldsomme og langvarige langfredag, hvor hun græder uophørligt i fem-seks timer.

I denne periode får Lynn besøg af en præst, som Margery Kempe overtaler til at læse højt for sig af kontemplative mystikers bøger. Præsten læser for hende i syv-otte år fra Bibelen, den hellige Birgittas bog, Walter Hilton "The Scale of Perfection", pseudo-Bonaventura "Stimulus Amoris" og Richard Rolle "Incendium Amoris". Disse fire bøger er de eneste, som nævnes i Margery Kempes bog, og da de nævnes to gange, må de have haft en særlig betydning og have været til stor inspiration for hende. Sandsynligvis er de endog de eneste bøger, hun har kendt til.

Der er nogle forskelle og mange paralleller mellem Birgittas liv og åbenbaringer og Margery Kempes liv og bog. Birgitta

som var af adelig herkomst (ikke borgerlig som Margery Kempe) var gift og fik otte børn, men efter ægtemandens død blev hun en hellig kvinde og drog ud på mange pilgrimsrejser. Birgittas åbenbaringer er som Margery Kempes ofte påfaldende jordnære, og Kristus og jomfru Maria fremstår i dem som gode, nære venner, ikke som ophøjede guddommelige figurer.

Margery Kempes bog kan til en vis grad læses som en "imitatio" - ikke en "imitatio Cristi" (efterfølgelse af Kristus) men en "imitatio Birgittae" (efterfølgelse af Birgitta). Margery Kempe blev født samme år som Birgitta døde, og Margery fulgte på sine pilgrimsrejser i Birgittas fodspor. Især er det påfaldende, at hendes sidste pilgrimsrejse, da hun er over tres år, som går til Danzig og Aachen, er en parallel til Birgittas rejse til de samme hellige steder.

Ud over forskellen i rang er der dog stor forskel på Margery Kempes og Birgitta af Vadstenas betydning. Birgitta havde stor indflydelse på sin samtids kirkepolitik, idet hun udvirkede at paven vendte tilbage fra Avignon til Rom, og hun gennemførte flere reformer inden for klosterlivet. Hun grundlagde Birgittinerordenen, og efter sin død blev hun helgenkåret.

Den væsentligste betydning, Birgittas eksempel har haft for Margery Kempe, er utvivlsomt at hun har fundet en lysende illustration af, at en gift kvinde kunne blive anerkendt som hellig på linje med kvinder, der hele livet havde levet som Kristi kyske brud.

Fra Walter Hilton kan Margery Kempe have fået sin grundidé om et liv i fuldkommenhed, men hendes bog er langt fra Hiltons beskrivelse af vejen til fuldkommenhed, der går gennem stadier med stigende udelukkelse og forsagelse af verden og dyb meditation i enrum. Richard Rolle ligger Margery Kempe begrebsmæssigt nærmere, hun taler ligesom Rolle om kærlighedens ild i hjertet, om søde dufte og liflig sfærisk musik, og hun lægger ligesom Rolle megen vægt på det følelsesfulde og tætte forhold til Kristus.

I den lange række år, hvor Margery Kempe på grund af sygdom og svækkelse lever et stille, begivenhedsfattigt liv, forøges hendes meditation og visioner, men de fylder påfaldende lidt i bogen. På et tidspunkt åbenbarer Vorherre for hende, hvem der skal frelses og fortabes, og da hun ikke ønsker at høre om fortabelse, straffer Vorherre hende ved i tolv dage

at sende hende djævelske, ukyske visioner, som hun beskriver detaljeret og åbenhjertigt.

Kapitel 59

Således, ved at lytte til oplæsningen af hellige bøger og ved at høre hellige prækener, forøgedes hendes kontemplation og hellige meditation. Det ville være umuligt at nedskrive alle de hellige tanker, hellige taler og smukke åbenbaringer, som Vorherre viste hende, både om hende selv og andre mænd og kvinder og også om mange sjæle, hvoraf nogle skulle frelses og andre fortabes.

Dette var en stor straf og en slem tugtelse for hende. Hun var meget glad og lykkelig over at få at vide, hvem der skulle frelses, for hun længtes så meget hun turde efter at alle mennesker skulle frelses, og da Vorherre åbenbarede over for hende, hvem der skulle fortabes, følte hun stor smerte derved. Hun ville ikke høre det og heller ikke tro på, at det var Gud, som viste hende disse ting, men skød det fra sig så godt hun kunne. Vorherre irettesatte hende derfor og pålagde hende at tro på, at det skyldtes hans store nåde og godhed, at han afslørede sine hemmeligheder for hende, idet han sagde til hendes sind: "Datter, du må høre om dem, der skal fortabes, såvel som om dem, der skal frelses."

Hun ville ikke tro på Guds åbenbaring, men mente snarere, at det var en ond ånd, der ville vildlede hende. På grund af hendes genstridighed og manglende tro tilbagetrak Vorherre alle gode tanker og erindringer om hellige taler og samtaler og den dybe kontemplation, som hun havde haft før, og lod hende få lige så mange syndige tanker, som hun tidligere havde haft gode tanker. Og denne plage varede i tolv dage alt i alt, og ligesom hun før havde haft fire timer hellig tale og samtale med Vorherre hver formiddag, så havde hun nu lige så mange timer med hæslige tanker og hæslige erindringer om liderlige og ukyske tilbøjeligheder, som om hun havde lyst til at ligge med alle mulige mænd.

Og således vildførte djævelen hende og fyldte hende med forbandede tanker, ligesom Vorherre tidligere havde fyldt hende med hellige tanker. Og ligesom hun tidligere havde mange strålende visioner og dyb kontemplation af Kristi manddom, af jomfru Maria og af mange andre helgener, så

havde hun nu frygtelige og afskyelige visioner - og hun kunne ikke gøre noget for at forhindre det - hvori hun så mandlige kønsdele og andre lignende afskyeligheder.

Hun så, forekom det hende, forskellige gejstlige, præster og mange andre, både hedninge og kristne, som viste sig for hende, så at hun ikke kunne undgå dem eller afvise dem, og de viste hende deres nøgne kønsdele.

Og derefter pålagde djævelen hende i hendes sind, at hun skulle vælge hvem af dem hun først ville have, og hun blev tvunget til at ligge med dem allesammen.

Og han sagde, at hun syntes bedre om en af dem end om alle de andre. Hun tænkte, at han talte sandt; hun kunne ikke sige nej; og hun blev nødt til at gøre det, han pålagde hende, og dog ville hun ikke have gjort det for alt i verden. Men alligevel tænkte hun, at det var nødvendigt, og hun tænkte, at disse frygtelige syner og forbandede tanker var nydelsesfulde for hende imod hendes vilje. Hvor hun end gik hen, og hvad hun end gjorde, forblev disse forbandede tanker hos hende. Når hun så sakramentet, sagde sine bønner eller udførte nogen anden god gerning, dukkede disse afskyelige syner op i hendes sind. Hun gik til skrifte og gjorde alt, hvad hun kunne, men hun fandt ingen udfrielse, indtil hun næsten gik til i fortvivelse. Det kan ikke beskrives, hvilken smerte og sorg hun følte. Så sagde hun: "Ak, Herre, du har tidligere sagt, at du aldrig ville forlade mig. Hvorfor har du ikke holdt det løfte?"

Og snart efter kom hendes gode skytsengel til hende og sagde: "Datter, Gud har ikke forladt dig og vil aldrig forlade dig, som han har lovet dig. Men fordi du ikke tror på, at det er Guds ånd, der taler til din sjæl og åbenbarer sine hemmeligheder for dig, om hvem der skal frelles og hvem der skal fortabes, straffer Gud dig på denne måde, og denne tugtelse vil vare i tolv dage, indtil du vil tro på, at det er Gud og ikke djævelen, som taler til dig."

Så sagde hun til sin skytsengel: "Jeg beder dig om at bede for mig til Vorherre Jesus Kristus om, at han vil begunstige mig ved at borttage disse forbandede tanker og tale til mig, som han før har gjort, og jeg vil love Gud at tro på, at det er Gud, som har talt til mig, for jeg kan ikke længere udholde denne store pine."

Hendes skytsengel svarede hende: "Datter, Vorherre Jesus Kristus vil ikke tage synerne fra dig, før du har udholdt dem i tolv dage, for han vil, at du på denne måde skal erfare, om det er bedre, at Gud taler til dig, end at djævelen gør det. og

Vorherre Jesus Kristus er ikke vred på dig, selv om han lader dig føle denne smerte."

Så udholdt hun den pine, indtil der var gået tolv dage, og så fik hun igen lige så hellige tanker, refleksioner og hellige længsler, lige så hellig tale og samtale med Vorherre Jesus Kristus som nogen sinde før, idet Vorherre sagde til hende: "Datter, nu må du i sandhed erkende, at jeg ikke er djævelen."

Så blev hun opfyldt af glæde, fordi hun hørte Vorherre tale til hende igen, som han før havde gjort. Derfor sagde hun: "Jeg skal love at tro på, at alle gode tanker kommer fra Gud. Velsignet være du, Herre, fordi du ikke undlader at bringe mig lindring igen. Jeg vil for alt i verden ikke udholde en sådan smerte, som jeg har tålt de sidste tolv dage, for jeg troede, jeg var i helvede - velsignet være du, at det er forbi. Derfor, Herre, vil jeg nu ligge stille og lyde din vilje. Herre, tal i mig, som det behager dig."

På et tidspunkt drager Margery Kempe til Norwich for at bede for den præst, som har læst højt for hende, under hans sygdom. I en kirke dér ser hun en Pietà, en statue af jomfru Maria med den døde Kristus. Det gør så stærkt et indtryk på hende, at hun bryder ud i højlydt gråd.

En præst kommer hen til hende og siger: "Kvinde, Jesus er død for længe siden." Hun svarer: "Hans død er lige så nærværende for mig som om han var død i dag, og det burde den også være for dig og for alle kristne mennesker. Vi bør altid huske på hans godhed og altid tænke på den smertefulde død, han led for os."

Her har vi igen et eksempel på, at Margery Kempe er i pagt med sin tid. Det er i middelalderen formålet med kunsten, dramaet og de kirkelige ritualer at gøre Kristi lidelse og død nærværende for mennesker, men som så ofte før vækker hun anstød ved sit ekstreme udtryk for sorg og medynk.

I hendes hjemby, Lynn, har præsterne efterhånden vænnet sig til og affundet sig med Margery Kempes følelsesmæssige reaktioner, men på et tidspunkt kommer der til byen en tiggermunk, som er en fremragende prædikant, men ikke nogen overbærende kristen. Han forbyder hende at være til stede ved hans prækner, medmindre hun kan sidde stille, og da det ikke kan lade sig gøre, giver han sig til at tale nedsættende om hende i sine prækener. Derved vender han mange folk i

byen imod hende, og de bliver ligesom han overbevist om, at hun er besat af en ond ånd.

Margery Kempe får nu et påbud fra Kristus og jomfru Maria om at bryde fasten, fordi hun behøver mad og drikke for at have noget at stå imod med i sine åndelige og fysiske anstrengelser. Hendes hyppige grådanfald har svækket hende igennem længere tid. Som så ofte i hendes bog er der samstemmighed mellem de guddommelige påbud og hendes egen instinktive fornemmelse af, hvad der tjener hendes almenbefindende bedst.

I januar måned i 1421 udbryder der en voldsom brand i byen Lynn, hvorved rådhuset brænder ned. Ilden er i fare for at brede sig til hele byen, men Margery Kempe opsender i kirken bønner til Gud om, at han vil sende regn eller uvejr, som kan slukke ilden. Kort efter kommer der tre mænd med sne på tøjet ind i kirken og beretter, at en pludselig snestorm har forhindret ilden i at brede sig. Nogle fromme mennesker i byen, deriblandt Margery Kempes skriftefader, opfatter det som et mirakel, hun har udvirket med sine bønner.

Med årene forøges Margery Kempes visioner og kommer til at kredse om døden, Kristi afsked med apostlene, Maria Magdalene og jomfru Marias død. Selv om Margery Kempe aldrig i sin bog fortæller, at hun har overværet opførelsen af mysteriespil, er disse sene visioner tydeligt inspireret af samtidens drama, f.eks. omtales jomfru Marias død ikke i biblen, men Margery Kempes beskrivelse af, hvordan apostlene knæler for Maria, er en direkte parallel til et mysteriespil om Marias død. Det er sandsynligt, at Margery har set mysteriespil, når hun har besøgt York, som var et af centrene for middelalderdrama.

Da hun er i halvtredserne, bliver Margery Kempes dødslængsel tydelig, og i en vision siger hun til Kristus: "Ak, Herre, hvor længe skal jeg græde og sørge af kærlighed til dig og længsel efter at være hos dig?"

Vorherre svarede hendes sjæl: "I femten år."

Så sagde hun: "Ak, Herre, det vil forekomme mig som mange tusinde år."

Vorherre svarede hende: "Datter, du må tænke på min salige moder, som levede på jorden i femten år efter min død, og ligeledes Johannes og Maria Magdalene, som alle elskede mig meget højt."

"Åh, velsignede Herre," sagde hun, "jeg ville ønske, at jeg var lige så værdig til at få en forsikring om din kærlighed som Maria Magdalene."

Så sagde Vorherre: "I sandhed, datter, jeg elsker dig lige så højt, og den samme fred som jeg skænkede hende, skænker jeg dig."

Det fremgår af denne samtale, at Margery Kempe ønsker at stå lige så højt som jomfru Maria, men måske alligevel instinktivt fornemmer, at parallellen til den bodfærdige Maria Magdalene, den syndefulde kvinde der blev omvendt, er mere indlysende.

Margery Kempe får på denne tid en tilskyndelse til at udøve barmhjertighedsgerninger. Hun besøger og kysser to spedalske kvinder og taler trøstende ord til dem. I sammenligning med den franske 1200-tals mystiker, Marie d'Oignies, som viede hele sit liv til at passe og pleje spedalske, er Margery Kempes indsats dog ikke imponerende.

Margery Kempe får også en opfordring til at besøge en kvinde, der efter en fødsel har fået en psykose, et sammenbrud, parallelt til Margery Kempes egen krise efter at hun havde født sit første barn.

Kvinden er ude af sig selv, skriger og råber, slår og bider, så hun er spændt fast. Da hun ser Margery, siger hun: "Du er en meget god kvinde, og jeg kan se mange lysende engle omkring dig, og derfor beder jeg dig, gå ikke fra mig, for jeg finder stor trøst i dig." Det er meget forklarligt, at Margery Kempe, der selv har været igennem en lignende fødselspsykose, kan sympatisere med og trøste kvinden i denne situation, og da hun har bedt længe for hende, genvinder kvinden sin forstand.

Da Margery Kempes ægtemand, John, som har figureret meget lidt i hendes bog, siden hun fik ham overtalt til at aflægge kyskhedsløfte, er over tres år, falder han ned ad trappen og bliver hårdt kvæstet. Margery bliver tilkaldt, og folk gør hende ansvarlig for ulykken. Hvis hun var blevet i hjemmet, på en kones plads, var det nok aldrig sket. Kristus pålægger hende at passe manden, men vi har her et enkeltstående eksempel på, at hun siger Kristus imod og må overtales til at gøre det. Det fremgår tydeligt, at hun finder det meget besværligt, men hun affinder sig med det, fordi hun anskuer det som en bodshandling, hvorved hun gør afbigt for sin umådeholdne fysiske kærlighed til mandens krop i deres ungdom.

Kvindebillede, Heinrich Aldegrever, 1536 Gotha. Fra Max Geisberg:
The German Single-leaf Woodcut 1500-1550. New York 1974.

Kapitel 76

Det hændte på et tidspunkt, at den nævnte skabnings ægte mand, som var højt oppe i årene, over tres år gammel, ville gå ned fra sit sovekammer barfodet og med bare ben, og så gled han, eller mistede fodfæste, og faldt ned ad trappen, med hovedet først, og blev hårdt kvæstet og forslået, og han fik fem forbindinger sat ind i sårene i hovedet i mange dage, mens sårene heledes.

Og, som Gud ville det, lagde nogle af hans naboer mærke til, at han var faldet ned ad trappen, måske på grund af støjen ved hans fald. Og så kom de ind til ham og fandt ham liggende med hovedet nederst, halvød, med blodpletter overalt, og de troede ikke, at han kunne komme til at tale med nogen præst eller gejstlig mere, medmindre der skete et mirakel.

Så blev der sendt bud efter denne skabning, hans kone, og hun kom hen til ham. Så blev han samlet op, og hans hovede blev syet sammen, og han var syg i lang tid derefter, så folk regnede med, at han skulle dø. Og så sagde folk, at hvis han døde, fortjente hans kone at blive hængt for det, fordi hun kunne have passet ham, men det gjorde hun ikke. De levede ikke sammen og sov heller ikke sammen, for som før nævnt havde de begge indvilget i frivilligt at aflægge et løfte om at leve kysk. Og derfor, for at undgå alle fristelser, levede de adskilt, så ingen kunne nære mistanke om, at de brød kyskhedsløftet. For i begyndelsen, da de havde aflagt løftet, fortsatte de med at leve sammen, og så bagtalte folk dem og sagde, at de fulgte deres kødelige lyster ligesom før. Og når de drog ud på pilgrimsrejser eller ud for at besøge og tale med andre åndeligt sindede mennesker, troede og sagde mange ondsindede mennesker, hvis tunger skadede dem selv, da de helt manglede frygt for og kærlighed til Vorherre Jesus Kristus, at de snarere gik ud i skoven, lunden eller dalen for at nyde kødets lyst på steder, hvor folk ikke opdagede det eller vidste om det.

Da de vidste, hvor tilbøjelige folk var til at tro ilde om dem, og da de ønskede at undgå alle fristelser så godt de kunne, i samdrægtighed, levede de adskilt med bord og seng og indlogerede sig forskellige steder. Og det var grunden til, at hun ikke var hos ham, og en anden grund var, at hun ikke

ønskede at blive forhindret i sin meditation. Og derfor, da han var faldet og kommet slemt til skade, så sagde folk, som nævnt, at hvis han døde, var det rimeligt, at hun skulle gøres ansvarlig for hans død. Så bad hun til Vorherre om, at hendes ægtemand ville leve i et år og hun blive befriet fra sladder, hvis det behagede ham.

Vorherre sagde til hendes sind: "Datter, du skal få dit ønske opfyldt, for han vil overleve, og jeg har udvirket et stort mirakel for dig ved at han ikke er død. Og jeg pålægger dig at tage ham hjem til dig og passe og pleje ham for min kærligheds skyld."

Hun sagde: "Nej, gode Herre, for så vil jeg ikke kunne tjene dig som jeg gør nu."

"Jo, datter", sagde Vorherre, "du vil få lige så stor en belønning for at passe og hjælpe ham i hans nød, som hvis du var i kirken og fremsagde dine bønner. Og du har mange gange sagt, at du gerne ville tage dig af mig. Jeg beder dig nu, tag dig af ham af kærlighed til mig, for han har tidligere opfyldt både dit og mit ønske, og han har gjort din krop frit tilgængelig for mig, så at du kunne tjene mig og leve kysk og rent, og derfor ønsker jeg, at du påtager dig at hjælpe ham i hans nød, i mit navn."

"Ak, Herre", sagde hun, "for din barmhjertigheds skyld, forund mig at adlyde din vilje og opfylde dit ønske og lad aldrig mine åndelige fjender få nogen magt til at hindre mig i at opfylde din vilje."

Så tog hun sin mand med hjem til sig og passede og plejede ham i årevis derefter, så længe han levede. Hun havde overordentlig meget besvær med ham, for i hans sidste år blev han alderdomssvækket og urimelig, så han ikke kunne gå på natstol for at forrette sin nødtørft, eller også ville han ikke, men som et lille barn besørgede han i sine underbukser, når han sad ved ildstedet eller ved bordet - hvor det end kunne være, for han gjorde det over det hele. Og derfor var hendes besvær des større med at vaske og vride tøj, og også hendes udgifter til at holde ilden gående. Alt dette hindrede hende i høj grad i hendes meditation, så at hun mange gange ville have været træt af sit arbejde, hvis det ikke var fordi hun tænkte ved sig selv, at hun i sin ungdom havde haft overordentlig mange nydelsesfyldte fornemmelser, kødelig lidenskab og umådeholden kærlighed til hans krop. Og derfor var hun glad over at blive straffet ved hjælp af den samme krop og tog det

så meget desto lettere og tjente og hjalp ham, forekom det hende, ligesom hun ville have tjent Kristus selv.

Margery Kempe har med mellemrum nogle længsler efter at efterfølge kristne martyrer og lide martyrdøden. Hun forestiller sig således på et tidspunkt, at hun vil lide det, hun kalder en "let" død, at blive bundet til en pæl ved hovede og fødder og få hovedet hugget af med en skarp økse, og på et senere tidspunkt forestiller hun sig, at hun skal lægges nøgen på en vogn, og at alle de omkringstående skal smide mudder og slam på hende. Hun har tydeligvis hørt om de pinsler, især kvindelige helgener og martyrer er blevet udsat for, og har undertiden tanker om at efterleve deres skæbne, men Vorherre forsikrer hende om, at blot længslen efter og tanken om martyrdøden er lige så værdifuld som selve martyriet.

Det fremgår tydeligt af Margery Kempes bog, at hun anser tårer og gråd for hellige, for en gave fra Gud. At de også kan have haft en terapeutisk, lindrende virkning på hendes psyke bliver klart af følgende passage:

"Hun kunne hverken græde højlydt eller stille, medmindre Gud sendte hende gråden, for hun var undertiden så blottet for tårer en hel dag igennem eller undertiden en halv dag og havde så stor en pine på grund af sin længsel efter dem, at hun ville have givet hele verden, hvis den havde været hendes, for nogle få tårer, eller have lidt meget stor legemlig smerte for at få dem.

Og så, når hun var gold på denne måde, kunne hun ikke finde nogen glæde eller lindring i mad eller drikke eller samtale, men var altid nedtrykt i ansigtsudtryk og adfærd, indtil Gud sendte hende tårer igen, og så var hun lykkelig igen."

Med årene bliver Margery Kempes pilgrimsrejser færre. Ved en enkelt lejlighed drager hun til en lille by nord for Cambridge, Denny. Det foregår under pesten, så det kunne være farligt, men Vorherre beroliger hende med, at hun vil komme dertil og hjem igen i god behold.

Det meste af tiden lever hun et stille, meditativt liv. Hun føler sig ofte meget træt, og de visioner, hun har, er tæt på drømme. I en af disse visioner ser hun Vorherre Jesus Kristus stå hævet over hende "så tæt, at det forekom hende, at hun tog hans tær i hånden og kunne føle dem, og det føltes som om de var af kød og blod." Hun kalder dette for en åndelig vision -

endnu et eksempel på, at Margery Kempe har vanskeligt ved at skelne mellem det åndelige og det konkret fysiske.

I et øjeblikks selverkendelse sent i hendes bog er hun selv opmærksom på denne brist:

"For undertiden burde det, som hun opfattede fysisk-håndgribeligt, forstås åndeligt, og den frygt, hun havde for sine fornemmelser, var den største svøbe, hun havde på jorden, og især da hun havde sine første fornemmelser; og den frygt gjorde hende meget sagtmødig, for hun følte ingen glæde ved fornemmelsen, førend hun vidste af erfaring, om den var sand eller ej."

Margery Kempe er svækket og syg i perioder, mens hendes bog bliver nedskrevet, men så længe hun er optaget af at diktere til skriveren, glemmer hun sin sygdom. Nedskrivningen af bogen er hendes største livsopgave.

To år tager det præsten at renskrive det, den første skriver havde nedskrevet, og derefter, i 1438, da Margery Kempe er ca. 65 år gammel, nedskriver han 2. bog af beretningen. Heri fortæller Margery Kempe om sin fortabte søns omvendelse til et fromt og gudfrygtigt liv, om hans og hendes ægtemands død kort efter, og om den rejse, hun foretager til Tyskland sammen med sin svigerdatter - til trods for at hun er gammel og svag og svigerdatteren helst ville have rejst alene.

2. bog. Kapitel 1

Efter at vor høje Frelser havde taget den person, som først nedskrev denne bog, til sin store nåde, og præsten, som før nævnt, havde nedskrevet denne beretning så godt han kunne, betragtede han det som passende til ære for det ansete købmandslav, at Guds hellige gerninger skulle blive bekendtgjort for mennesker, når det behagede ham, til hans hellige navn og ære.

Og så begyndte han at skrive i det herrens år 1438 på Skt. Vitalis dag (dvs. 28. april) om den nåde, Vorherre virkede i sin enfoldige skabning i de år, hun levede derefter - ikke alt, men noget af det, som hun selv fortalte ham det.

Og først er der her en mindeværdig tildragelse, som ikke er beskrevet i den forudgående beretning. Den fandt sted kort efter at denne skabning havde fortaget verden og i sit sind var knyttet til Gud, så meget som hendes svage natur tillod.

Denne skabning havde en søn, en høj ung mand, der boede hos en agtværdig borger i Lynn, som var engageret i oversøisk handel, som hun ønskede at drage bort fra denne elendige og ustabile verdens farer, hvis det stod i hendes magt. Hun gjorde alt hvad hun kunne, og hver gang hun mødte ham, brugte hun meget tid på at råde ham til at forsage denne verden og efterfølge Kristus - i så høj grad at han undgik hende og nødtigt ville tale med hende.

Så, på et tidspunkt, hændte det, at moderen mødtes med sin søn, selv om det var imod hans vilje og ønske på det tidspunkt. Og som hun før havde gjort, så sagde hun nu igen til ham, at han skulle undgå denne verdens fristelser og ikke være så verdslig og materialistisk. Han var ikke enig, men gensvarede hende skarpt, og hun, som formulerede sig ret skarpt selv, sagde:

"Når du nu ikke vil forsage denne verden efter mit råd, så pålægger jeg dig - hvis du vil have min velsignelse - i hvert fald at holde din krop ubesudlet af kvinder, indtil du tager dig en kone i overensstemmelse med kirkens bestemmelse. Og hvis du ikke gør det, beder jeg Gud om at tugte og straffe dig for det."

De skiltes, og kort efter sejlede denne unge mand over havet i forretninger, og så, både på grund af andre menneskers lokken ham i fordærv og på grund af hans egen tåbelighed, skejede han ud og levede et udsvævende liv. Kort efter blev

han helt bleg og gusten, og hans ansigt blev fuldt af væskende sår og bylder som en spedalsk.

Så kom han hjem igen til Lynn til sin arbejdsgiver, som han før havde boet hos. Hans arbejdsgiver afskedigede ham, ikke på grund af nogen forseelse, han havde begået, men måske fordi han troede, han led af spedalskhed, sådan som han så ud.

Den unge mand fortalte, hvor det passede ham, at hans moder havde forbandet ham, og derfor, mente han, havde Gud straffet ham så hårdt. Nogle mennesker, som kendte til hans tilstand og havde medlidenhed med hans ulykke, kom og besøgte hans moder og sagde, at hun havde handlet meget ilde, for på grund af hendes bøn havde Gud hævnnet sig på hendes egen søn. Hun tog sig kun lidt af, hvad de sagde, men lod som om hun var ligeglad, indtil han ville komme og selv bede om forladelse. Så til sidst, da han ikke kunne se nogen anden udvej, kom han til sin moder og fortalte hende om sit syndige liv og lovede, at han ville adlyde Gud og hende og forbedre sig med Guds hjælp og undgå at leve et syndigt liv fra da af, hvis det stod i hans magt.

Han bad om sin moders velsignelse, og han bad hende især om at bede for sig om, at Vorherre, i sin store nåde, ville tilgive ham hans synd og borttage fra ham den svære sygdom, som var skyld i, at folk undgik ham, som om han var spedalsk. For han mente, at det var på grund af hendes bønner, at Vorherre havde sendt ham den straf, og derfor nærrede han tillid til at blive befriet for den ved hendes bønner, hvis hun af næstekærlighed ville bede for ham. Så stolede hun på, at han ville forbedre sig, og fik medlidenhed med hans sygdom, og med skarpe irettesættende ord lovede hun at opfylde hans ønske, hvis Gud ville det.

Når hun mediterede, glemte hun ikke sit eget barn, men bad Gud om tilgivelse for hans synder og udfrielse af den sygdom, som Vorherre havde ramt ham med, hvis det behagede Gud og kunne gavne hans sjæl. Hun bad så længe, at han blev fuldstændigt befriet fra sygdommen og levede mange år derefter og fik kone og barn, velsignet være Gud, for han giftede sig i Prøjsen, i Tyskland.

Da hans moder fra den anden side af havet fik nys om, at hendes søn havde giftet sig, blev hun meget glad og takkede Gud af sit ganske hjerte, idet hun nærrede tillid til, at han for fremtiden ville leve et rent og kysk liv, som ægteskabets sakramente kræver. Senere, da Gud ville det, fik hans kone et

barn, en køn pige. Så sendte han besked til sin moder i England om, hvor stor en gunst Gud havde vist ham og hans kone. Hans moder var i et kapel til vor Frue og takkede Gud for den nåde og godhed, han havde vist hendes søn, og udtrykte ønsket om at få ham at se, hvis det var muligt, og hun fik det svar i sit sind, at hun skulle få dem allesammen at se, før hun døde.

Hun undrede sig over denne fornemmelse og over, hvordan det kunne være rigtigt, i betragtning af at de var på den anden side af havet og hun var på denne side, og hun havde ikke til hensigt at sejle over havet, så længe hun levede. Ikke desto mindre vidste hun, at for Gud var intet umuligt. Derfor stolede hun på, at det ville gå som hun fornemmede, når Gud ville det.

Kapitel 2

Få år efter at denne unge mand havde giftet sig, kom han hjem til England til sin fader og moder, helt forandret i klædedragt og indstilling. For tidligere havde hans tøj moderigtige slidser, og hans tale var letsindig og frivol; nu havde han ingen slidser i tøjet, og hans tale var gudfrygtig.

Hans moder, som undrede sig meget over denne pludselige forandring, sagde til ham: "Gud bevare os, min søn, hvordan går det til, at du er så forandret?"

"Moder", sagde han, "jeg tror, at Vorherre ved dine bønner har draget mig til sig, og jeg agter med Guds nåde at handle efter dine råd i højere grad end jeg før har gjort."

Så takkede hans moder, da hun så Vorherres underfulde magt til at drage sjæle til sig, Gud så godt hun kunne, idet hun lagde vel mærke til sin søns opførsel af frygt for forstillelse. Jo længere hun iagttog hans opførsel, des mere stabil syntes hun han var, og des mere ærbødig over for Vorherre. Da hun vidste, at det skyldtes Vorherres nåde, glædede hun sig inderligt og takkede Gud mange gange for hans nåde og godhed.

Senere, for at han skulle blive des mere ihærdig og ivrig efter at følge Vorherre, åbnede hun sit inderste hjerte for ham og viste og fortalte ham, hvordan Vorherre havde draget hende i sin nåde og også hvor stor en nåde han havde vist hende, selv om han sagde, at han var uværdig til at høre det.

Så drog han på mange pilgrimsrejser til Rom og til mange andre hellige steder for at få syndsforladelse og vendte tilbage igen til sin kone og barn, som han var forpligtet til. Han

fortalte sin kone alt om sin moder, så at hun ønskede at forlade sin egen fader og moder og sit eget fædreland for at komme til England og besøge hans moder. Han blev meget glad for det og sendte et brev til sin moder i England for at fortælle hende om hans kones ønske, og for at finde ud af om hans moder ville råde ham til at rejse over land eller vand, for han stode fuldt og fast på sin moders råd og troede, de kom fra Helligånden.

Da hans moder fik et brev fra ham og kendte hans ønske, gik hun hen og bad for at erfare Vorherres råd og vilje. Og da hun bad angående dette spørgsmål, fik hun det svar i sin sjæl, at hvad enten hendes søn kom over land eller vand, ville han nå frem i god behold. Så skrev hun brev til ham om, at hvadenten han kom over land eller vand, ville han nå frem i god behold, med Guds nåde.

Da han fik besked om sin moders råd, forhørte han sig om, hvornår der var mulighed for at komme med skib til England, og lejede et skib eller lejede sig ind på et skib, og deri anbragte han sit gods, sin kone, sit barn og sig selv, og de ville allesammen sejle til England.

Da de var ombord på skibet, kom der så voldsomt et uvejr, at de ikke turde sejle af sted, og så kom de i land igen, både han og hans kone og deres barn. De efterlod barnet i Prøjsen hos venner, og han og hans kone kom til hans fader og moder i England over land. Da de nåede frem, glædede hans moder sig meget over, at hendes fornemmelse var sand, for hun havde, som før nævnt, fornemmelsen af, at hvadenten de kom over land eller vand, ville de nå frem i god behold. Og sådan var det også - velsignet være Gud.

De kom hjem en lørdag i god behold, og den næste dag, som var søndag, midt mens de spiste middag med andre gode venner, blev han meget syg og rejste sig fra bordet og lagde sig til sengs, og denne sygdom og svækkelse varede i ca. en måned, og så, efter et godt og rettroende liv, gik han til Vorherres nåde. Således, åndeligt og kødeligt, blev det bekræftet, at "han skal komme velbeholdent hjem" - ikke alene til dette jordiske hjemsted, men også til det evige hjemsted, hvor døden ingen magt har.

Kort efter fulgte denne persons fader sin søn derhen, hvor alle mennesker skal.

Så levede endnu den nævnte persons moder - som denne bog især omtaler - og hans kone, som var tysk, og som blev hos hans moder i halvandet år, indtil hendes venner i Tyskland,

som gerne ville have at hun kom hjem, skrev breve og opfordrede hende til at vende tilbage til sit eget land. Og så fortalte hun, da hun gerne ville føje sine venner, sin svigermoder, hvad hun havde tænkt sig, og fortalte hende om sine venners ønske, og bad hende om velvilligt at give hende lov til at vende tilbage til sit eget land.

Og så, med sin svigermoders billigelse, gjorde hun sig rede til at sejle, så snart der var et skib, der skulle til det land. De forhørte sig, om der var et skib fra det land, hvori hendes egne landsmænd skulle sejle, for de mente, at det var bedre for hende at sejle sammen med dem i deres skib fremfor sammen med andre mennesker.

Så gik hun til sin skriftefader for at skrifte, og mens hun var til skrifte, gik denne skabning, hendes svigermoder, frem og tilbage i koret og overvejede: "Herre, hvis det er din vilje, vil jeg tage afsked med min skriftefader og følges med hende over havet."

Vorherre svarede hendes sind og sagde: "Datter, jeg ved vel, at hvis jeg pålagde dig at rejse, ville du straks gøre det. Derfor råder jeg dig til ikke at tale med ham om denne sag."

Så var hun meget glad og lykkelig, idet hun troede, at hun ikke behøvede at rejse over havet, for hun havde været i stor fare på havet tidligere og havde ikke tænkt sig frivilligt at begive sig ud på havet igen.

Da hendes svigerdatter var til skrifte, kom den gode mand, som var skriftefader for dem begge, hen til hende og sagde: "Hvem skal følge din svigerdatter til kysten frem til skibet? Det er ikke passende, at hun skal gå så langt alene sammen med en ung udlænding i et fremmed land, hvor ingen af dem er kendt," for der var kommet en udlænding for at hente hende, og de var begge to kun lidt kendt med det område, og derfor havde hendes skriftefader des mere medlidenhed med hende.

Så sagde denne skabning: "Hvis du påbyder mig at rejse, vil jeg selv følges med hende, indtil hun når frem til Ipswich, hvor skibet ligger, og hvor hendes egne landsmænd vil tage hende med sig over havet."

Hendes skriftefader sagde: "Hvordan skulle du kunne rejse? Du har fornylig forstuvet foden, og du er endnu ikke helt kommet dig - og du er også gammel. Du kan ikke rejse."

"Jeg er forvissat om, at Gud vil stå mig bi", sagde hun. Så spurgte han, hvem der skulle ledsage hende dertil og tilbage igen.

Og hun sagde: "Der er en eremit, som er tilknyttet denne kirke, en ung mand. Jeg håber, at han af kærlighed til Vorherre vil følges med mig frem og tilbage, hvis du vil give tilladelse til det."

Så fik hun lov til at følge sin svigerdatter til Ipswich og derefter komme hjem igen til Lynn. Så drog de af sted på deres rejse i fastetiden, og da de var otte-ti kilometer fra Lynn, kom de forbi en kirke, og de gik derind for at høre messen. Og mens de var i kirken, kunne denne skabning, som længtes efter gudfrygtige tårer, ikke få tårernes gæve, men blev hele tiden påbudt i sjælen at rejse over havet sammen med sin svigerdatter. Hun ville have slået det ud af hovedet, men det kom altid tilbage i hendes tanker så hurtigt, at hun hverken kunne finde rist eller ro i sindet, men hele tiden blev plaget af de tanker og pålagt at rejse over havet. Hun tænkte, at det var hårdt for hende at påtage sig det besvær, og hun undskyldte sig over for Vorherre i sit sind og sagde: "Herre, du ved, at jeg ikke har fået min skriftefaders tilladelse, og jeg er forpligtet til at adlyde ham. Derfor kan jeg ikke gøre det uden hans vilje og samtykke."

Hun fik svar i sit sind: "Jeg påbyder dig at rejse i mit, Jesu, navn, for jeg står over din skriftefader, og jeg skal undskylde dig og lede dig og føre dig velbeholdent hjem igen."

Hun ville stadig have bedt sig undskyldt, hvis hun på nogen måde kunne, og derfor sagde hun: "Jeg er ikke tilstrækkeligt forsynet med guld eller sølv til rejsen, som jeg burde være, og selv om jeg var og gerne ville rejse, ved jeg, at min svigerdatter helst vil have, at jeg bliver hjemme, og måske vil kaptajnen på skibet ikke lade mig rejse med de andre."

Vorherre sagde: "Hvis jeg er med dig, hvem skal da være imod dig? Jeg vil sørge for dig og skaffe dig venner, som kan hjælpe dig. Gør som jeg pålægger dig, så vil ingen på skibet sige nej til at have dig med."

Denne skabning så, at der ikke var noget at gøre ved det, men at hun måtte drage afsted på Guds befaling. Hun tænkte, at hun først ville gå til Walsingham og ofre til jomfru Maria, og da hun var på vej dertil, hørte hun, at en tiggermunk skulle holde en præken i en lille landsby, som lå lidt af vejen. Hun gik ind i den kirke, hvor tiggermunken holdt sin præken, og han var en berømt mand, som havde mange tilhørere til prækenen. Og mange gange sagde han disse ord: "Hvis Gud er med os,

hvem vil da være imod os?", og ved disse ord blev hun des mere tilskyndet til at adlyde Guds vilje og udføre sit forehavende.

Så gik hun videre til Walsingham og derfra til Norwich med sin svigerdatter, og eremitten fulgtes med dem. Da de kom til Norwich, mødte hun en gråbroder, en agtværdig gejstlig, som var dr. theol. og som hun tidligere havde fortalt om sit liv og sine fornemmelser. Han bød hende hjerteligt velkommen og talte med hende, som han før havde gjort. Hun sukkede dybt og var trist til mode. Han spurgte hende, hvad der var i vejen.

Hun sagde: "Da jeg rejste fra Lynn med min skriftefaders tilladelse, var det min mening at ledsage min svigerdatter til Ipswich, hvor der er et skib, hvori hun, med Guds vilje, skal sejle til Tyskland; og jeg skulle så vende hjem til Lynn, så snart det var belejligt, sammen med en eremit, som fulgtes med mig og skulle ledsage mig hjem igen. Og han regnede fuldt og fast med, at jeg ville gøre det. Og da jeg så var ca. 10 kilometer uden for Lynn, i en kirke for at bede, blev det pålagt mig i sjælen, at jeg skulle rejse over havet med min svigerdatter, og jeg var godt klar over, at hun hellere ville have at jeg blev hjemme, og det ville jeg også helst, hvis jeg havde turdet. Så fik jeg en tilskyndelse i sjælen og kunne ikke finde fred i sjælen eller sand andagt, førend jeg indvilgede i at gøre det, som jeg fik en tilskyndelse til, og det er til stor angst og bekymring for mig."

Den agtværdige gejstlige sagde til hende: "Du skal adlyde Guds vilje, for jeg tror, at det er Helligånden, som taler i dig, og derfor skal du følge din tilskyndelse i Jesu navn."

Hun blev meget trøstet af hans ord og tog afsked med ham og gik videre til kysten sammen med sin gruppe. Da de nåede dertil, var skibet sejlklart. Så bad hun kaptajnen, om hun måtte sejle med dem til Tyskland, og han modtog hende venligt, og de, som var på skibet, afviste hende overhovedet ikke. Der var ingen, der var så meget imod hende som hendes egen svigerdatter, som burde have været mest venlig over for hende.

Så tog hun afsked med eremitten, som var kommet dertil sammen med hende, og hun betalte ham godt for hans møje og bad ham om at undskylde hende over for hendes skriftefader og hendes andre venner, når han nåede hjem til Lynn, for det var ikke hendes mening, da hun skiltes fra dem, at hun nogensinde ville rejse over havet igen, så længe hun levede. "Men", sagde hun, "jeg bliver nødt til at adlyde Guds vilje."

Eremitten skiltes fra hende med bedrøvet mine og kom hjem igen til Lynn og undskyldte hende over for hendes skriftefader og andre venner og fortalte dem om hendes pludselige og overraskende afrejse, og at han ikke kunne vide, at de så pludseligt skulle skilles ad.

De mennesker, der hørte om det, blev højst forundrede og sagde alt, hvad de havde lyst til. Nogle sagde, at det var et kvindelune og en stor tåbelighed, af hensyn til hendes svigerdatter at udsætte sig, i hendes høje alder, for alle mulige farer på havet og rejse til et fremmed land, hvor hun aldrig før havde været og heller ikke vidste hvordan hun skulle komme hjem fra igen. Nogle anså det for en meget næstekærlig gerning, i betragtning af at hendes svigerdatter tidligere havde forladt sine venner og sit fædreland og med sin mand var kommet for at besøge hende her i landet, og at hun nu ville hjælpe sin svigerdatter med at vende hjem til det land, hun var kommet fra. Andre, som vidste mere om denne skabnings liv, troede fuldt og fast, at det var den almægtige Guds vilje og værk, til hans ære og pris.

Vinden driver Margery Kempe og hendes gruppe til Norge, og her tilbringer de påsken. Som før er det hendes religiøse følelser, der er i centrum, og det, hun ser, bliver ikke beskrevet. 2. påskedag sender Vorherre dem god vind, som fører dem til Tyskland, hvor "denne skabning blev i Danzig i Tyskland i omkring fem-seks uger og blev hjerteligt modtaget af mange mennesker for Vorherres kærligheds skyld. Der var ingen, der var så meget imod hende som hendes egen svigerdatter, som var mest forpligtet til at hjælpe hende, hvis hun ellers havde været venlig."

Margery Kempe får nu en chance for at se valfartsstedet Wilsnack i Brandenburg, hvor det mentes at Kristi blod blev opbevaret. På vejen dertil bliver det uvejr, og Margery Kempe er som ofte før bange, men Vorherre giver hende det praktiske, jordnære råd at lægge hovedet ned på dækket, så hun ikke kan se de høje bølger, og det hjælper.

Den mand, hun har givet penge for at ledsage sig til Wilsnack og senere hjem til England, bliver hurtigt træt af hendes højlydte gråd. Han forsøger at gå hurtigere end hun, og han siger, at han er bange for fremmede og røvere, som kunne finde på at voldtage hende og slå ham og røve deres penge.

Hun forsøger at berolige ham og siger, at hun er sikker på, at der ikke vil ske dem noget.

"Og kort efter at hun havde sagt det, kom der en mand ud af skoven, en høj mand, som var svært bevæbnet, så det ud til. Så sagde hendes ledsager, som var meget bange, til hende: "Nå, hvad siger du så?"

Hun sagde: "Stol på Gud og frygt intet menneske."

Manden gik forbi dem uden at sige nogle onde ord til dem, og så gik de videre i retning mod Wilsnack med stort besvær."

Margery Kempe bliver syg på vejen til Wilsnack, så der må fremskaffes en vogn, for at de kan komme videre, og hendes ledsager forsøger hele tiden på alle måder at slippe af med hende.

"Så bortviste de hende fra deres selskab og lod hende gå hvorhen hun ville. Hun sagde til ham, som havde været hendes fører: "John, du forlader mig uden anden grund end at jeg græder, når jeg ser sakramentet, og når jeg tænker på Vorherres lidelse. Og siden jeg er blevet overladt til mig selv for Vorherres skyld, så tror jeg, at Gud vil sørge for mig og føre mig videre, for han har aldrig svigtet mig, velsignet være han."

Margery Kempe er nu helt alene, og til trods for at hun er ca. tres år gammel, er hun bange for at blive voldtaget. I et natherberg, hun finder, kalder nogle præster hende en skøge, taler sjofle ord til hende og sender hende uanstændige øjekast. Margery Kempe beder konen i huset om at sørge for, at hun ikke skal sove alene. Hun får selskab af to tjenestepiger men er alligevel angst for at blive voldtaget, så hun holder sig vågen hele natten og beder til Gud om at han vil bevare hendes kyskhed.

Margery Kempe må nu tage til takke med at følges med en gruppe fattige, lusebefængte mennesker til Aachen. Hun får selv lus, selv om hun forsøger at holde sig lidt på afstand af gruppen, men hun vil ikke som de tage alt tøjet af og afluse sig selv og hun plages nat og dag af lus i længere tid.

I Aachen ser Margery Kempe den særk, som jomfru Maria bar ved Jesu fødsel, og andre hellige relikvier. Hun møder her en engelsk munk, der er på vej til Rom, som hun taler med i ti dage. Derefter møder hun en rig enke, som er kommet dertil fra London med et stort følge. Enken lover Margery Kempe, at hun må rejse med hende og hendes følge tilbage til England, men pludselig forlader enken Aachen i sin vogn og efterlader Margery, som skaffer sig adgang til en anden pilgrimsvogn og

forsøger at indhente enken, men det lykkes ikke. Hun slutter sig til skiftende mindre grupper men har store problemer med at følge trop. Hun er for gammel til at kunne springe afsted så hurtigt som de andre.

Til sidst finder hun en fattig tiggermunk, som for god betaling indvilger i at følges med hende i et moderat tempo. De når frem til et herberg, hvor der er en pilgrimsvogn. Det viser sig at være den rige enkes vogn. Margery Kempe fatter håb og henholder sig til enkens tidligere løfte. Men hun replicerer skarpt og afvisende og siger: "Har du tænkt dig at følges med mig? Jeg vil ikke have noget med dig at gøre."

Margery Kempe er nu henvist til at gå videre med den fattige tiggermunk. Hun må overnatte i et udhus ovenpå nogle bregner, og tiggermunken sover i en lade. De går møjsommeligt videre til Calais, hvor Margery slutter sig til en gruppe pilgrimme, der som hun skal sejle til Dover. Hun slæber sine ting ombord på det skib, hvor de er, men så finder gruppen et andet skib. "Hvad grunden var, fandt hun aldrig ud af," kommenterer hun troskyldigt.

Margery Kempe efterlader sine ting på det første skib og går over til gruppen, som modstræbende lader sig overtale til at tage hende med. Enken er der også, og de sejler allesammen til Dover.

I Dover skaffer de andre pilgrimme sig ledsagere, og Margery Kempe har ikke nogen at følges med, så hun må gå alene til Canterbury, og hun kender ikke vejen dertil.

Hun banker på døren hos en fattig mand, som for god betaling går med til at hjælpe hende frem til Canterbury på hesteryg.

Margery Kempe går videre til London, hvor en historie verserer om hende. Det fortælles om hende, at hun ved en lejlighed afviste at spise en rød sild men tog for sig af den lækre gedde. Da hun hører den historie, giver Margery sig til kende og afviser den som det pure opspind. Det er nu nok ikke helt tilfældigt, at den historie fortælles om netop hende, for hun er mere optaget af mad og drikke end man kunne forvente af en, der har vist verdens goder ryggen.

Sammen med en eremit går Margery Kempe fra London til sin hjemby Lynn. På vejen tilbage til Lynn besøger hun Syon Abbey som var - og er - det eneste birgittinerkloster i England. Hjemme i Lynn bebrejder hendes skriftefader hende skarpt, at hun brød sit løfte til ham om kun at følge svigerdatteren til

kysten og ikke tage med hende til Tyskland. Med Guds hjælp opnår hun dog til sidst hans tilgivelse.

Margery Kempes bog slutter her uden nogen afrunding eller konklusion, men som et mere konventionelt efterskrift vedføjes hendes bønner. De er, som man kunne forvente, holdt i en højere, mere retorisk og kunstfærdig stil end hendes bog og er sandsynligvis redigeret af præsten, som nedskrev hendes beretning. De indeholder en meget lang sætning med en indviklet sætningsbygning, som Margery Kempe aldrig benytter sig af i sin selvbiografiske beretning. Den mest koncise og illustrerende passage heri er følgende sætning:

"Husk, Herre, på kvinden, som blev grebet i hor og ført frem for dig, og ligesom du drev alle hendes fjender bort fra hende, da hun stod alene ved din side, ligesåvel kan du drive alle mine fjender bort fra mig, både de kødelige og de åndelige, så at jeg kan stå alene ved din side, og gør min sjæl uimodtagelig for alle denne verdens glæder og begærlig og ivrig efter dyb meditation i Gud."

Her er kødets lyst og verdens glæder stillet over for et åndeligt, kontemplativt liv, og omvendelsen fra det verdslige til det åndelige liv er i centrum. Det stemmer overens med bogens forord, hvor der tales om vejen til fuldkommenhed.

Men det stemmer ikke overens med Margery Kempes bog som helhed. Den giver et broget billede af et oplevelsesrigt liv i stadig konfrontation med mennesker, et liv fuldt af trængsler og genvordigheder men båret oppe af en tro på at være særligt udvalgt og sikret en plads i himlen. Et liv, hvor aktivitet i verden veksler med meditative perioder, forårsaget af bodfærdighed eller sygdom, men hvor der ikke er tale om en støt opstigning mod fuldkommenhed eller om en fuldstændig venden verden ryggen. Selv i en alder af over tres år er Margery Kempes oplevelsestrang usvækket. Efter sønnens og mandens død vælger hun ikke et afsondret, meditativt liv, men drager ud på endnu en strabadserende rejse. Margery Kempe forsager ikke denne verdens glæder eller udfordringer. Hun søger konfrontationer, både fordi forfølgelse og forhånelse her i verden skal lønnes rigeligt i himlen, og fordi hun trives med dem og heri kan udfolde sine ubestridelige talegaver over for åndelige og kødelige modstandere, hvadenten de er ærkebisper eller medpilgrimme.

I et samfund, hvor der var faste rammer for kvinders liv, og hvor valget stod mellem et afsondret, asketisk liv som nonne

eller et liv som gift kone med pasning af hus og børn, fulgte hun først det konventionelle mønster men brød siden med det og skabte sig et uafhængigt liv i overensstemmelse med sine egne ønsker og behov.

Hvis hun havde levet i dag, var hun måske blevet præst, skuespiller eller politiker. I middelalderens samfund blev hun selvstændig næringsdrivende, jordnær mystiker og pilgrim.

Litteratur

Baggrundsboeger om kvinder i middelalderen

- Baker, Derek: *Medieval Women*, Oxford 1978.
Female Power in the Middle Ages, ed. Karen Glente and Lise Winther-Jensen., C.A. Reitzel 1989.
 Gies, Frances and Joseph: *Women in the Middle Ages*, New York 1978.
 Labarge, Margaret Wade: *A Small Sound of the Trumpet. Women in Medieval Life*, Beacon Press 1986.
 Leyser, Henrietta: *Medieval Women. A Social History of Women in England 450-1500.*, Weidenfeld and Nicholson 1995.
 Power, Eileen: *Medieval Women*, ed. M.M. Postan, Cambridge University Press 1984.
 Wilson, Katherine M.: *Medieval Women Writers*, University of Georgia Press 1984.

Bøger og artikler om Margery Kempe

- Atkinson, Clarissa W.: *Mystic and Pilgrim. The Book and the World of Margery Kempe*, Cornell University Press 1983.
 Collis, Louise: *The Apprentice Saint*, London 1964.
 Collis, Louise: *Memoirs of a Medieval Woman*, New York 1964.
 Delayney, Sheila: *Sexual Economics, Chaucer's Wife of Bath and the Book of Margery Kempe*, i "Feminist Readings in Middle English Literature", eds. Ruth Evans and Lesley Johnson, London, Routledge 1994.
 Einarsen, Dorrit: *Margery Kempe - ølkone og mystiker, Mennesker i Danmarks og Europas Middelalder*, red. Brian McGuire, C.A. Reitzel 1986.
 Einarsen, Dorrit: *Margery Kempe - kvinde mod mandlige autoriteter, Autoritet i Middelalderen*, C.A. Reitzel 1991.
 Einarsen, Dorrit: *The Book of Margery Kempe: The Autobiography of a Medieval Woman?. A Literary Journal*, Volume 3, 1994, no. 4., Groningen.
 Harding, Wendy: *Body into Text: The Book of Margery Kempe, Feminist Approaches to the Body in Medieval Literature*, eds. Linda Lomperis and Sarah Stanburg, University of Pennsylvania Press 1993.

Watkin, E.J.: *On Julian of Norwich and in Defence of Margery Kempe*, University of Exeter, London 1979.

Om hellige kvinder

Glente, Karen: *Hellige kvinder. Om kvindebillede og kvindebevidsthed i middelalderen*, Middelaldercenteret 1985.

Om mysticisme

Happold, F.C.: *Mysticism. A Study and an Anthology*, Penguin 1963.

Medcalf, Stephen: *Inner and Outer* og Reeves, Marjorie and Medcalf, Stephen *'The Ideal, the real and the quest for perfection, The Later Middle Ages*, ed. Stephen Medcalf, Methuen 1981.

Udgaver

The Book of Margery Kempe, ed. Sanford B. Meech and Hope Emily Allen, Early English Text Society, Oxford 1940 (på middelengelsk).

The Book of Margery Kempe, Translated by B. A. Windeatt, Penguin Classics, London 1985 (på moderne engelsk).

Tekstsamlinger

Womens Writing in Middle English, ed. Alexandra Barratt, Longman Annotated Texts 1992.

Medieval Women's Visionary Literature, ed. Elisabeth Alvilda Petroff, Oxford University Press 1986.

**Mindre Skrifter udgivet af
Laboratorium for Folkesproglige Middelalderstudier,
Odense Universitet
Redaktion: Leif Søndergaard**

- nr. 8 *Marsken rider igen - Om mordet på Erik Klipping*,
Jens E. Olesen: Kongemord og fredløshedsdom.
Reinhold Schröder: Dâvon sing ich ü diz liet.
Rumelands strofer i anledning af Erik Klippings død.
Leif Søndergaard: Meningsdannelse og mytedannelse i
marsk Stig-viserne.
Lørn Piø: Hvem skrev den lange Marsk Stig-vise?
Skitse til en arbejdshypotese.
- nr. 9 *Griseldis-temaet gennem tiden, 1992.*
Michel Olsen: Griselda - Omskrivninger og værdi-
forskydninger.
Marianne Børch: Chaucers Griselde: Menneske eller
Umenneske.
Leif Søndergaard: Folkebogens fascination - Griseldis
gennem 400 år.
Lørn Piø: Tålmodige kvinder.
Den taalmodige Kvinde (DgF 257 og to folkeeventyr).
- nr. 10 *Chaucers poetik, 1993.*
Marianne Novrup Børch: Chaucers Poetik.
- nr. 11 *Folkelige bevægelser i reformationstiden, 1993.*
Jens E. Olesen: Flyveskrifter og politisk propaganda i
reformationstiden - Fra Christian II til Grevens
Leif Søndergaard: Fastelavnsspillet i reformations-
kampen - om Peder Smid oc Atzer Bonde.
Viser fra reformationstiden.
- nr. 12 *Om Arthur - og gralsromanen, 1994.*
Trond Kruke Salberg: The Origins of the Arthurian
Legend and of the Matter of Britain/Brittany.
Kajsa Meyer: Crestien de Troyes - hans baggrund og
kilder, herunder specielt deres udmøntning i 'Le
chevalier au lion'.

Rasmus Thorning Hansen: Eftersøgningstematikken i Wolfram von Eschenbachs 'Parzival' - En tematisk og strukturel undersøgelse.

nr. 13 *Forskning og formidling* - fokus på middelalderen, 1995.

Niels-Knud Liebgott: Tanker og principper bag nyopstillingen af Nationalmuseets middelaldersamling.

Henrik M. Jansen: Formidling af arkæologiske undersøgelser fra dansk middelalder.

Erland Porsmose: Arven i landskabet - et eksempel fra Fyn.

Leif Søndergaard: Ingen forskning uden formidling - ingen formidling uden forskning.

Claus Koch: Museum med mening.

Torben Grøngaard Jeppesen: Forskning og formidling med udgangspunkt i middelalderens historie.

Rolf Dorset: Middelalderen lige til fotoalbummet.

nr. 14 *Paris' dom*, 1995.

Leif Søndergaard: Paris' dom - fra antikt motiv til mid-

nr. 15 *Fromhed og fristelser*, 1996.

Dorrit Einarsen: Fromhed og fristelser. - Margery Kempes bog - en middelalderkvindes erindringer.

Skrifterne kan rekvireres ved henvendelse til:

Middelalderlaboratoriet
Odense Universitet
Campusvej 55
5230 Odense M
tlf. 6615 8696 - 3210

